

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Iudicii vniuersitatis Et Cleri Coloniensis, aduersus
calumnias Philippi Melanthonis, Martini Buceri,
Oldendorpij, & eorum asseclarum, defensio**

Billick, Eberhard

Parisiis, 1545

Solum inobedientiae peccatum esse originale.

urn:nbn:de:hbz:466:1-29474

autem vitia bonum. Sic de merore & gaudio, contemptu & obseruantia, in quibus nullum aliud est peccatum quam abusus malus. At abusus omnis actio seu motio quadam est, vt manifestum sit, hæc aut non esse peccata, aut actualia esse: qualia sunt & reliqua quæ origini ascribunt, vt fremere quod impij meliore fortuna vtuntur quam boni, incitari libidine, cupiditate gloriae &c. Eadem opera poterat adnumerare, quicquid actualium vitiorum destinatio animo peragitur, & idipsum de his dicere quod de illis, nempe hæc agnoscunt in se pij homines. Sed ego (dum viam) misericordem Deum toto corde precabor, ne me finat eo prolabi, vt sentiam tot tamque impias in me motiones quam isti pijs affingunt, nolim enim in numero piorum illorum recenseri. Etsi autem sciam naturam bonam non posse neque optimum odisse Deum, neque maximum contempsisse, fateor tamen voluntatem malam hoc posse, quod fecerit diabolus, vbi spiritu correpta immundo fuerit à Deo auersa, vt credam Philippum, Bucerum, & complices eorum (si huius criminis vel modicum sensum habent) esse impuros, & daemone quopiam haud dubium possessos. Si verò nullum eius habent sensum, cur faciunt hereditarium & originalem morbum? præsertim cum originalis morbus etiam secundum propriam peccati rationem, sit omnibus hominibus per ipsos perpetuus. Aut cessent igitur hæc appellare originalia, aut fateantur se perpetuo Dei odio diabolo simillimos.

Voluntas mala, potest quod natura, licet corrupta non potest.

Solum inobedientia peccatum esse originale.

TAndem igitur quodnam est vnicum illud originis peccatum, quod deriuatur ab vno in omnes, si non est ignorantia Dei, neque dubitatio, neque incredulitas, neque diffidentia, neque contemptus, neque odium Dei, neque item irasci, aut fremere, aut indignari contra deum, neque amare carnalia, neque incitari ira, libidine, cupiditate gloriae, neque aliquid illorum, quæ vel Bucero contra Colonenses, vel Philippo in Apologia originalia censentur? Quæ species in tam lato peccatorum genere est originalis? Quæ, nisi inobedientia? Hæc in primo homine cepit, & secundum remanentem post actum culpam, trãsit in om-

nem posteritatem: quod de nullo alio peccato affirmari potest. Idcirco & Apostolus peccatum illud, non ignorantiam, aut dubitationem, aut incredulitatem, aut odium Dei appellauit, sed inobedientiam & preuaricationem. Ad Roma. 5. Per vnus inobedientiam peccatores constituti sunt multi. At vbi legitur, Per vnus odium vel incredulitatem peccatores constituti sunt multi? Paulus sequuti sunt sancti patres, qui concordi spiritu & voce quoties sit rei mentio attestantur nobis Ad inobedientiam seu mandati preuaricationem fuisse primum illud peccatum, quod genus humanum perdidit & prostrauit. Irenaeus vicinus apostolorum temporibus lib. 3. contra haereses: Per inobedientiam (ait) vnus hominis, introitum peccatum habuit. Idem lib. 5, dicit nos omnes per inobedientiam primi hominis Adae offendisse: non facientes Dei preceptum: in secundo autem Adam reconciliatos & obediens vsque ad mortem. Epiphanius contra Marcionem ait: Adam in inobedientiam collapsus, cum haberet liberum arbitrium in propria voluntate, a seipso peccatum intra se excogitatum commisit, vbi videlicet eundem dominum per inobedientiam spreuit. Isychius lib. 3. in Leuiticum, inobedientia nobis immunditiam sordemque contraxit. Chrysostr. sermone. 9. in epist. ad Roman. Clarefcit itaque non hic dici de peccato, quod sit ex transgressione legis, sed quod est ex inobedientia Adae, illud scilicet est, vnde omnia infecta, vastataque sunt, Quod dictum Augustino adeo probatur, vt contra Iulianum lib. primo Chrysostrum allegauerit in haec verba translatur: Manifestum est quonia non ipsum peccatum quod ex legis transgressione, sed illud peccatum quod ex Adae inobedientia, hoc erat quod omnia contaminauit. Theophylactus in expositione capituli quinti ad Romanos: Nunc quid sit vnus delictum interpretatur, exprimitque quod sit, inobedientia, per quam constituti sunt peccatores multi, Cyrillus libro quinto Thesauri, dicit Adam preuaricatione diuini mandati vitam perdidisse, ad quam per obedientiam Christi sumus restituti. Ambrosius in psal. 108. In paradiso orta est inobedientia, ideo obedientia cum saluatore descendit. Item in libro de Paradiso capite septimo, dicit inobedientiam mor-

Solus peccatum inobedientiae transit in posteritatem.

mortis causam fuisse. Vt Augustinum allegemus loco vno vel altero, superfluum arbitror, quem constat tam multis libris peccatum illud, modò concupiscentiam, modò inobedientiam appellitare. Et quidem primus parens Adam quando peccauit, habuit in vtraque sui parte, hoc est, in carne & in voluntate inobedientiam contra Dei mandatum. In voluntate quidem, quod mulieri danti ad comedendum obsequi decreuit, cum aliud iuberet mandatum. Quid autem mulier dederit, his verbis explicat scriptura: Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile, & tulit de fructu illius & comedit, deditque viro suo, qui comedit, Genesis tertio. Ecce hic commotam in carne concupiscentiam, quæ esum delectabilis ligni appetebat. Hæc erat altera inobedientia in carne Adam, cõtra idem illud mandatum. Stabat interim ratio in homine, quæ cogitabat mādatum Dei, quod prætergredi nefas iudicabat: Cui è regione aduersabatur concupiscentia voluntatis ad mulieris arbitrium inclinata, concupiscentia quoque carnis capta pulchritudine & suauitate fructus. Ac tandem duplici concupiscentia rationem vincente, contra mentem comedit, & mandatum Dei præuaricatus est, factus Deo & arbitrij voluntate, & naturali carnis concupiscentia, inobediens. In hunc modũ consummatum est peccatum inobedientiæ, per quod factus est æternæ damnationis reus cum vniuersa posteritate, in quam peccatum illud nõ quidem secundum actum, sed secundum culpam, reatum, & corruptionem propagatione quadã transit. Peccauerant enim Adam & Eua vt dictum est, concupiscendo & perficiendo, quæ Deus prohibuerat facere, vt fuerit peccatum eorum omnibus modis absolutum & actuale.

Inde natus est in carne affectus quidam concupiscendi, qui cum sit quasi habitus quidam brutæ carni ingentis & infixus, nec præditus sicut voluntas prædita est, arbitrij libertate, vt valeat seipsum continere vel corrigere, aut in diuersum ferre, manet idem semper inclinatus & propensus ad aliquid sine iudicio: atque hunc affectum concupiscendi, appellamus originalem carnis concupiscentiam, sicut beatus Augustinus & alij patres faciunt. Quod

Duplex
inobediē-
tia, vna
in volun-
tate alia
in carne.

Concupi-
scentia o-
riginalis

idcirco

idcirco admonitum lectorem volui, ne quis audito concupiscentie originalis nomine, statim semper actum eius intelligeret, & nos non de affectu seu habitu, aut vi concupiscendi, sed de actu eius loqui putaret. Verum voluntatis inobedientia quae & ipsa concupiscentia quaedam est, eratque in anima primorum parentum, euauit, non relicto à se, neq; actu, neq; habitu, idq; propter arbitrij liberi veritatem, qua poterant sese continere, cessare, & alio conuertere. Quamquam autem ita actus ille praeterierit, & non sit hereditaria concupiscentia in anima sicut in carne relicta, mansit tamen culpa seu peccatum, quod poterat homo arbitrij libertate contrahere, sed non ab eodem se eadem libertate purgare. Itaq; sicut mansit in carne concupiscentia, sic mansit in anima primorum parentum peccatum sola Dei misericordia purgandum.

Hic iam incidit difficilis & inexplicabilis quaestio de transitu peccati illius in succedente posteritatem. Etsi enim ratio dari queat de propagatione fomitis, seu concupiscentiae carnalis, propter carnem cui inhaeret, & cum qua propagatur, non tamen apparet, quo modo simul transeat ipsius peccatum formale in nouum hominem. Cum anima quae est propria peccati sedes, neque propagetur sicut caro, neq; fiat ex traduce & potentiis materiae, vt peccatum ab anima in animam transferatur: sicut concupiscentia cum carne in carnem, sed anima ipsa noua à Deo creata simul infundatur, non habens vllam sui partem à parentibus. Quae causa erat, cur Pelagiani negarent hominem nasci in peccato originali, & si non negarent eum obstrictum poenis peccato illi debitum. Contra quos beatus Augustinus ingenia volumina conscripsit, clarè & euidenter scripturarum auctoritate conuincens, omnes homines in originis peccato, inuitabiliter nasci. Quod ipsum astruunt omnes sancti Ecclesiae Dei doctores, quamquam non tam copiosa demonstratione, quia nemo eis contradicebat, vt opus fuerit accurata & proluxa disputatione, renitentes conuincere, quales reperit Augustinus.

Cum quereretur autem à Catholicis Pelagiani, per quas rimas transiret peccatum illud, vel quo vehiculo, aut subiecto transuectum, perueniret in nouum hominem, cum necessitate

in carne non actus, sed habitum cōgenitum significat.

In anima non mansit voluntatis actus, sed peccatum.

Quomodo transit peccatum Adae in posteritatem.

cesse sit, peccatum alicui inherere, quando non volitet sic
ut auicula, ab anima in animam, & carni (quæ non est ido-
neum eius subiectum) inherere non possit, difficile inue-
niebant Catholici quod responderent, & quo (non dico
sibi) sed aduersarijs satisfacerent. Ipsi enim catholicis, sua
fides sufficiebat, qua credebant in paruulis esse peccatum,
propter scripturæ sacræ testimonium, etiamsi non appare-
rent rimæ, per quas deriuaretur, aut vehiculum, quo trans-
portaretur, aut per quæ deflueret cannalia, vel subiectum,
cui inherens deuolueretur ab anima in animam.

At aduersarij tanto instabant acrius, & multis prate-
rea argumentationibus: Catholicos arctabant, vt Beatus
Augustinus huiusmodi eorum argumentis permotus, pu-
taret prius, certi aliquid de origine animarum inquiren-
dum esse, quam de peccati transitu diffineretur. Siquidem
vbi non constaret animarum origo, sciri nõ poterat quo-
modo contraherent in ipsa sua origine peccatum.

Quapropter ponit quatuor opiniones de earum ori-
gine. Vnam, qua dici potest, omnium hominum animas ex
vna Adæ anima propagari, sicut propagatur caro de car-
ne. Alia est, qua creduntur singulis quibusq; hominibus,
singulæ animæ nouæ creari & infundi.

Tertia & quarta opinio existimant omnes animas se-
mel à deo creatas, & nullas amplius creari, ppter id quod
dicitur. Genesis. 2. Compleuit Deus die septimo opus suum
quod fecerat, & requieuit die septimo ab vniuerso opere
quod patrarat. Sed differunt opiniones istæ, quod hæc ve-
lit animas creatas sua sponte inuolare corporibus huma-
nis: Illa à Deo mitti, & singulis proprium corpus destina-
ri. Quæ autem harum quatuor opinionum sit vera & am-
plexanda, relinquit in dubio atque adeo, quomodo tran-
seat peccatum ab anima in animam, similiter in dubio re-
linquit. De quo vide ipsum libro tertio de libero arbitrio.
Vbi multis capitibus re ista tractat. Item epistola sua. 2. 8.
ad Hieronymum. Itæ epistola sua. 157. ad Optatum episcopum.
Item ad Valerium de nuptiis & concupiscetia, lib. 1. cap. 19.
Item contra Iulianum libro quinto, vbi inter alia sic ait:
Quid autem horum sit verum libentius disco, quam dico,
ne audeam docere, quod nescio. Et post pauca: Magis cu-
randum

*Dubita-
tio Augu.
de peccati
origi. de-
scensu.*

*Quatuor
opiniones
Augu. de
origine a-
nimarum.*

randum est, siue in paruulis, siue in grandibus, quo anima sanetur auxilio, quam quo uiciata sit merito: quæ tamen si uiciata negabitur, nec sanabitur. Pari libertate, & in epistola ad Hieronymum ingenue confitetur ignorantiam suam, poscens ab ipso doceri. Quod si vir tantus, tam acuti sensus, tam perspicacis ingenij, tam diligens inquisitor occultæ ueritatis, cui non habuit Ecclesia hac in re unquam parem, non fuit ausus temere hic aliquid definire, quis confidat se nosse, quod ille ignorabat? aut quis præsumat præstare, quod ille non potuit?

Quibusdam hodie uidetur, leuissima res esse præscribere modum, quo fiat anima rea, creduntque in promptu se habere quod respondeant. Sed quid docent? quid tradunt? Dicunt propterea puniri paruulum, quia non habet iustitiam debitam atque hoc ipsum esse eius peccatum transire autem debitum ab anima in animam, sine scrupulo. Hac responsione sibi magis quam aliis satisfaciunt. Nec latebat Augustinum paruulum non habere iustitiam à parentibus, sed non putabat hanc vacantiam, ad tantas poenas sufficere, nec ducebat talem responsionem dignam pro magnitudine rei. Alioqui poterat & ipse ita respondere, & non relinquere in dubio suspensam quaestionem. Ad hæc de originali iustitiæ debito, facilius dicitur quam probetur aliquid. Constat in omnibus iustitiæ illius defectus, & certum est nos absque ea nasci: sed unde constabit iustitiæ illius debitum? Magnæ res indubitanter egent testimoniis. Neque scripturis sacris, neque patrum testimoniis, neque item ecclesiæ (quod sciam) definitione, efficitur aliquid de huiusmodi debito, nisi tantum quod in scholis talibus disputationibus solemus exerceri. Mihi quidem quod de debito dicitur, sit satis probabile. At uero si res serio agatur cum aduersariis Pelagianis, quomodo & illis persuadeatur? Ad hæc quis audeat dicere paruulo in baptismo nihil aliud relaxari, quam impositum seu imputatum à deo debitum, & non ueram aliquam culpam? Nescio an passioni Christi & gratiæ baptismi conueniat talis æstimatio, quum baptismo lauetur anima, non à nihilo, sed ab immunditia, ab iniquitate, à macula, à culpa, à contagione, à peccato: quod à tantum à debito lauaretur, iam non lauaretur, sed instruetur

retur

De iustitiæ originali debito non habetur certitudo.

retur, donareturque tantum noua gratia originale iustitiam supplete: quod non est lauari, purgari & emundari, sed potius ornari. Et quomodo probabitur deum exigere à paruulo, quod non dedit: quomodo nobis persuadatur, deum, quia non dedit paruulo iustitiam, ideo tot modis eum punire, torquere, & damnare? Ac iam punire paruulum non propter aliam causam, quam quia nihil ei datum est. Videndum ne si hoc dicimus, veniamus in dubitationem dei iustitia, sibi fingentis quod puniat.

Vehementer mouit istud beatus Augustinus, ideo cum posset & ipse vacantiam hanc causari & hac elabi responsione, qua magis declinatur quam soluitur argumenti vis, huc confugere noluit, praesertim cum non constet deum inquirere de iustitia paruulorum sed magis punire peccatum. Unde epist. sua. 28. cuius iam meminimus, ad Hieronymum, sic ait: Deus bonus est, deus iustus est, deus omnipotens est, hoc dubitare, omnino dementis est. Tantorum ergo malorum, quae fiunt in paruulis, causa iusta datur: nempe cum maiores ista patiuntur, solemus dicere, aut sicut in Iob, merita examinari, aut sicut in Herode, peccata puniri, & de quibusdam exemplis quae deus manifesta esse voluit, Alia quae obscura sunt, coniectare conceditur, sed hoc in maioribus. De paruulis autem quid respondeamus ediscere, si peccatis tantis nulla sunt in eis punienda peccata. Nam utique, nulla est in illis aetate examinanda iustitia. Aduerte lector animi, & expende diligenter ista Augustini verba. Fatetur aetate illa vacua esse iustitia, nec examinanda in ea putat iustitiam quam nullam habet, sed hoc non censuit sufficere, ad tantas poenas, quae paruulis, vel hic in praesenti vita infliguntur vel in futura. Quae & inuestigat peccata quae in ipsis puniuntur. Solam carentiam non appellat verum & dignum peccatum, sed ab eo distinguit, quae rit tot poenarum causam iustam aliquam. Mihi quidem videtur tale aliquid dicere: Qui virginitatem non habet, non accipit virginitatis laurea, nec tamen propterea punitur, nisi commiserit adulterij vel fornicationis peccatum: qui alienus est à martyrio, non accipit coronam martyris, neque tamen punitur, nisi fuerit abnegator, aut infidelis: qui non accepit talentum, nihil lucratur, nec praemium accipit, sed neque punitur, nisi acceptis fuerit abusus.

Sic

Sic qui originalem iustitiã non habet, non accipit origina-
lis iustitiã: prãmia, qui si non habet præterea culpam seu
peccatũ, sed tantum & ab omni peccato, & ab omni iustitiã
aquẽ vacuus est, quare per iustitiã Dei punitur: Ideo nec
ego auisim hãc quicquam definire, nisi quod sit olim defi-
nitum, quod in Ecclesia constat, fidequẽ indubitata credi-
tur, Omnes homines nasci in originis peccato, quod animã
ipsam ream teneat. Amplius à Theologo exigi nec debet,
nec potest, quã vt secundum scripturã sensum & ecclesia-
sticas definitiones, de credendis simpliciter respondeat. Si
quis verò, rationẽ poscat credendorum, huic dicetur: Quis
consiliarius eius fuit: & quis cognouit sensũ domini? Nun-
quid dicit figmẽtum ei qui se finxit, quid me fecisti sic? an
non habet potestatem figulus de eadem massa facere aliud
vas in honorem, aliud in contumeliam? Sed tamen si quis
simplicitatis nostrã coniecturam, velit cognoscere, dicam
libeater nõ quod sit definitum, aut fortẽ indubitatum, sed
quod mihi videatur probabile, quousque per Ecclesiam,
quã est columna & firmamentum omnis veritatis, certi a-
liquid declaretur.

In pro generatione humana hoc obseruandum est, quod
parẽtes sunt corporum nostrorũ, & non animarum geni-
tores. Siquidem quod de animarum origine beatus Augu-
stinus in ambiguo reliquit, pro certissimo hodie & indubi-
tato, omnes Theologorum scholã definiunt. Singulis ho-
minibus singulas creati à Deo animas, easdemquẽ dũ crea-
tur corporibus humanis, vtero adhuc materno inclusis in-
fundi. Quo constituto, considerandum quales animas, aut
quomodo affectas, Deus corporibus nostris infandat. Ad
hoc conferet dictum illud Apostoli: Factus est primus ho-
mo Adam in animam viuẽtem, nouissimus Adam in spi-
ritum viuificantẽ. Vbi facit diferimen latum inter animam
viuẽtem & spiritum viuificantem. Anima quidem fa-
cta est viuẽs, sed non viuificatrix, vt animet corpus sed
ipsum non viuificat vita vera, immortalis & spiritali. Vi-
tam itaque quandam habet naturalem, qua corpus suo
modo viuificet, hoc est, animet, sicut & cãtera animan-
tia, de quibus eodem modo dicitur in Genesi, quod ani-
mam habeant viuẽtem. Genesis primo dixit etiam
Deus:

*De trans-
tu peccati
in succe-
dẽtes pro-
babilis o-
pinio.*

*Anima
hominis
vuit, sed
nõ est vi-
uifica.*

Deus: Producat aquæ reptile animæ viuentis, & volatile volans super terram &c. Et iterum, dixit quoque Deus, Producat terra animam viuentem in genere suo, iumenta & reptilia, & bestias terræ secundum species suas, factumque est ita &c. Verum nec animæ bestiarum, nec anima hominis, quâquam in immensum illis nobilior sit, utpote rationalis, & ad imaginem Dei creata, habuerunt viuificam illam potentiam, quæ ad summum vitæ gradum corpus instauret & prouehat, ut donet corpus animatum immortalitate & incorruptione, quod ad illum pertinet, de quo scriptum est: Viuificabit mortalia corpora nostra propter inhabitantem spiritum eius in nobis. Ita & beatus Augustinus, videtur illud Apostoli dictum intellexisse, epistola cetergesima quadragesima sexta. Verba eius sunt: Inter animam viuentem, & spiritum viuificantem hoc interesse voluit Apostolus, ut illic sit corpus animale, hic spirituale. Anima quippe in corpore animali viuit quidem, sed non viuificat, usque ad auferendam corruptionem.

Rom. 8

In corpore verò spiritali, quoniam perfecte adherens domino, vnus spiritus est, sic viuificat, ut spiritale corpus efficiat, absumens omnem corruptionem, nullam metuens separationem. Porro quando primus homo formabatur in animam viuentem, dabatur animæ corpus nullis obnoxium infirmitatibus, sed elegans, sanum, rectum, atque ad omnem animæ voluntatem tractabile & obediens: nunc vero corpora nostra non solum infirma, vulnerata, infecta & corrupta sunt, verumetiam animæ reluctantur, & concupiscentiæ suæ viribus, validæ contrantuntur. Quod si nequibat anima sanum illud & obediens ac rectum corpus donare incorruptione, quanto minus queat vulneratum istud & rebellè corruptione sua liberare, restituere & sanare? Si corpus illud non erat animæ tractabile, quanto minus graue istud? Si non poterat efficere ut sanum illud fieret immortale, quanto minus ut infirmum, grauiusque saucium?

Habes itaque ex prædictis quod Deus creet animam naturalibus potentijs & passionibus, quæ lædi vitiarique possunt, sanare autem non possunt, præditam, simplicem, puram atque incontaminatam: sic tamen dispositam, ut vitiari, contaminari, & impura fieri possit. Corpus autem seu carnem

gene-

generant parentes : & talem generat qualem ipsi habebat, *Animam*
 hoc est, labe mortis infectam, adeoque mortiferam, corru- *deus creat*
 ptarum virium, vitiosam, & contagiosam, menti quoque ex *viciabile,*
 contracta semel inobedientia seu concupiscentia perpetuo *carne ge-*
 repugnantem: ut non mirum sit in complexu duarum par- *nerat pa-*
 tium coeunte anima cum corpore illud quod simplex & *rentes con-*
 nudum ac veluti inerme est, nec suffultum vllis praesidiis *tagiosam.*
 spiritus viuificantis, contagionem recipere ab eo quod est
 mortiferum, quod parentali vitio infectum est & conta-
 giosum, fierique particeps eiusdem illius rebellionis & pec-
 cati. Siquidem anima inuenit in carne cui commiscetur,
 peccati veteris fomenta, quae non valet ipsa excutere aut
 purgare, eo quod ipsa viuat tantum, & non sit viuifica: pro-
 inde viuat in fomentis peccati, quorum amplexu naturali
 quodam appetitu gaudet & delectatur. Vnde homo nouus
 contracto inobedientiae originalis peccato, licet ignarus,
 & nullis operibus suis culpabilis, nulloque voluntatis vsu
 praeditus, fit reus praeruaricationis illius, ac dignus damna-
 tione aeterna. Quod & beatus Augustinus lib. de spiritu &
 anima, capite 42. claris verbis innuit. Et cum valde se tor-
 queat ad ostendendum transitum originalis peccati in ani-
 mam, hic videtur illud praestitisse. Ait enim: Paruuli sicut
 nesciunt culpam cum qua ex carne nascuntur, sic nesciunt
 gratiam qua per Christum renouantur. Non excusat par-
 uulos a culpa, quia eam non norunt: nec excludit gratiam
 ab eis qui eam nesciunt. Quae in eis culpam, inuenis ex
 carne traductam: quae in eis gratiam, inuenis a Deo col-
 latam, &c. Quod a sententia quam descripsimus, non abhor-
 ret. Idem Christianorum Poetarum vetustissimus ille pru-
 dentius pulchro carmine expressit. ita enim in Apothecosi
 & doctè & eleganter modulatur.
 Haec prima est natura animae, sic condita simplex,
 Decidit in vitium per sordida foedera carnis,
 Ex in tincta malo peccamine principis Adae
 Infecto genus omne hominum quod pullulat inde,
 Et tenet ingenitas animarum infantia ab ortu.
 Primi hominis maculas, nec quisquam nascitur insons &c.
 Vides lector, quae breui carmine sit Prudentius omnia quae
 diximus complexus, nec iam Poetam agere ipsum, sed plane

Theolo.

Theologū: vnde & subdit de pœna quæ debeat peccato;
Sed quia materiam peccati ex fomite carnis
Confociata trahit, nec non simul ipsa sodalis
Est incentiuum peccaminis, implicat ambas
Vindex pœna reas, peccantes mente sub vna
Peccandique cremat socias cruciatibus æquis, &c.

Hæc est lex omnium mortalium, hæc est generatio filiorū
Adam, transiens à primo in nouissimum vsque hominem,
ab eodem cōcupiscentiæ fomite procreatum. Nec liberā-

*Virgo ma-
ria ab ori-
ginali pec-
cato pre-
seruata.* fit in secūdo Adā, domino inquā, nostro Iesu Christo, quæ
malum illud perstringere non potuit, eò quòd de spiritu
sancto, nō de carnis cōcupiscentiā cōceptus & natus sit, ex
immaculata virgine, quam & ipsam singulari sua prædesti-
natione misericors Deus à peccato illo liberam, intactam
& immunem seruauit, ad hoc, vt de carne munda & pura,
quæ neque infecta esset, neque contagione sua læderet de
se natū, formaretur nobis Adā ille nouus, qui de eius carne
veram quidē carnem, sed absque peccato assumeret, quam
gereret in similitudinē carnis peccati, & p peccato nostro
expiādo, deo offerret. In hac regeneratione, qui eramus fi-
lij Adā, efficimur filij Dei: qui facti eramus in animā viuē-
tem, recipimus spiritū viuificatē: qua de causa datur nobis
spiritus adoptionis & promissionis, qui est pignus heredi-
tatis nostræ in redēptionē acquisitionis, quo credentes si-
gnamur. ad Eph. 1. & 4. qui prorsus perimat & auferat pri-
mæ generationis peccatū, vt simus noua creatura in ipso.

*Quomodo
ab origi-
nali pec-
cato libe-
rati, gene-
rent filios
peccato ob-
noxios.*

Quinquā autem per talē regenerationem liberētur homi-
nes à genituali originis nostræ peccato, qui tamen inde se-
cundū legem Adæ ex carne generātur, peccatum illud ita
sibi contrahunt, sicut parentes ipsi dum nascerentur olim
contraxerunt: idque propterea, quod licet peccatum illud
sit per spiritum ablutum & extinctū, resideat in carne ve-
teris corruptionis fomes, secundum quem generāt, & non
secundum spiritū. Carnem enim de se naturalem procreāt,
spiritum dare non possunt. Quod si generaret simul & spi-
ritum sicut carnem, aut saltem spiritum simul transfunde-
rent quando carnem procreant, haud dubium quos gene-
rant sine peccato nascerentur.

Miraba

Mirabar aliquando mecum, quænam tam vrgens necessitas, aut fortè libido, aduersarios cogeret transferre peccatum illud inobedientiæ in aliam speciem, & alias indere ei nominationes quam habeatur in scriptura sacra, easq; tam anxie tueri sine testimonio verbi Dei. Suspiscabar eos negotium istud nõ frustra moliri: nondum tamen apparebat digna aliqua ratio qua huc impellerentur, donec venit in mentem cardo & summa totius doctrinæ aduersariorum, que est, *Solam fidem iustificare*. atque è diuerso, *Solam incredulitatem damnare*. Nimirum quemadmodum mendaces, ita & hæreticos quosque oportet esse memores, ne committant quo minus omnia eorum non concinnè & aptè cohæreat. Ergo auferunt Adamo fidem: ne fide concessa, cogantur facti iustum, quem scriptura pronunciauit præuaricatorem & peccatorem tam insignem, vt ab eo peccati initium omnibus hominibus sit factum. Assuunt incredulitatem, vt sit in Adam ratio qua ipsi placet fieri peccatores & iniustos. Iam cætera quæ numerat, incredulitati cognata sunt adeo vt aut sub incredulitate contineantur, aut eam consequantur natura. Ignorantia enim & dubitatio, partes sunt incredulitatis, quas natura cõsequitur, diffidentia & desperatio de gratia Dei. Desperationem contemptus & indignatio, quibus proxima sunt, irasci Deo, odisse iudicia eius, & studium illorum, quibus homines à Deo auertuntur, qualis est auaritia, amor voluptatis carnalis, cupido gloriæ: Quibus vitis contegendis aiunt sufficere solâ fidem. Ergo hæc ipsa peccata (vt eorû est sententiâ) manet in omnibus hominibus, etiam baptizatis, quod testimonio priorû hominû, qui eadem in se experiantur, volunt comprobatum, & sola fide conteguntur, ne imputentur ad damnationem. O molle, o suaue, o speciosum õperimentum criminum, fides. O fidem talibus superstructâ fundamētis. O mirabilem consensum tẽpli Dei cû idolis. O idola quibus tali licet esse asylo tuta. Aduersarij itaque hoc nimirum consilio ad metamorphosin peccati originalis faciendam videntur adacti.

Demonstrauimus hastenus Christiane lector, vnicû tantum esse peccatum originis, & quõdnãm illud sit confutata aduersariorum doctrina explicuimus. Putoque quantum ad faciendam veritati fidem, sufficiat testimoniorum,

F ij nos

Quo consilio assuunt Lutherani Adamo incredulitatem.

nos attulisse è sacris scripturis & patribus sanctis. Quibus si res posceret, possemus multo adhuc plura addere, nisi prolixitatis tedium vitaremus. Proinde si veritatis, si fidei catholicae, si doctrinae purioris es amas, affectu & partium studio deposito, quod verbo Dei, quod patrum testimonio, quod item firmissimis rationibus commonstratum nobis est, cognosce & synceriter secundum Deum diiudica.

*Responsio
ad argu-
mentum
Buceri.*

Nunc ad ea quibus Bucerus statuere nititur peccatum originale baptizatis non auferri, sed tantum non imputari ad damnationem, te autem vera manere, primum respondeamus, ut dissectis eorum argumentationibus, Ecclesiae doctrina nobis deinde constituitur. Allegat Paulum ad Rom. 6. sed mutilum. Apostolus enim habet: Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut non obediatis concupiscentiis eius, sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos Deo, tanquam ex mortuis uiuentes, & membra vestra arma iustitiae Deo: peccatum enim vobis non dominabitur. Ita Apostolus. Vbi Bucerus praecipua illa omittit. Nepe, ut non obediatis concupiscentiis eius. Exhibete vos Deo tanquam

*Sensus ver-
borum Apo-
stoli.*

ex mortuis uiuentes, & membra vestra arma iustitiae deo. Quibus verbis Apostolus nobis indicat, quatenus malum illud sit peccatum, & quatenus non. Inhaeret enim membris nostris, ob id appellatur lex membrorum. Sed in baptizatis absque peccato, quibus utique dicitur: Non ergo regnet peccatum in mortali vestro corpore, ut obediatis concupiscentiis eius, videlicet significans, ita demum malum illud fieri baptizatis perniciosum (fratribus enim seu Christianis scribit) vbi obediuerimus eius inclinationi per consensum voluntatis, quo accedente, regnaret & operaretur iniquitate. Alioqui si quietum & ociosum, nihilominus verè peccatum erit, cur admonet ne acquiescamus concupiscentiis eius? frustra dicitur turpe, caue fieri deformis, cum sit deformis: frustra Aethiopi, ne denigreris: quae candidis & formosis apte dicuntur. Ad eundem modum in quibus non est verè peccatum, sed fomes quidam peccati incitator, apte quidem dicitur, Non regnet &c. Ceterum si membra nostra plena sunt verò peccato, cur praecipit Apostolus ut ne membra nostra exhibeamus arma iniquitatis peccato, sed arma iustitiae Deo? Vbi Deo peccatum ex aduerso opponit, & seruitutem peccati seruituti Dei. Hic quid dicit

dices nobis Bucer? potest homo duobus istis dominis per Apostolū seruire? Potest certè, si hoc quod tu vis Apostolus sentit, verum esse peccatū in mēbris, & eadem illa ministrare iustitiæ. Atque ita fiet vt iam cōsentiant simul Christus & Belial, mēbra plena vero peccato, plena spiritu immūdo, plena quoq; sint spiritu sancto. Vides igitur quanta absurditas sensū quē Apostolo affingis sequatur? Dequitur enim, vt conueniat modò luci cū tenebris, tēplodei cum idolis, vt Christus in eodē corpore cohabitātē sibi admittat diabolū, & nondū vicerit, nondū arma diripuerit, nōdū abstulerit spolia. Ergo Apostolus verbis illis fideles baptizatos admonet, quomodo oporteat cauere, ne malū illud (quod frequentius ob causas Augustino commemoratas, Apostolus peccatum vocat) fiat verè, quod dicitur peccatum, regnetque per consensum voluntatis in corpore, cui absque noxa & culpa si non regnat, inhæret, quum eadem illa membra hoc malo affecta sint sancta, vt pote membra corporis Christi & templum spiritus sancti 1. Corinth. 3. Templum Dei sanctum est, quod estis vos. Item, nescitis quia mēbra vestra tēplū sunt spiritus sancti, qui habitat in vobis? Idcirco eodem quem Bucerus truncatum citat loco, addit Apostolus, tanquam ex mortuis viuētes. Si manet autem peccatū, quomodo non permanemus in morte? aut quomodo simus ex mortuis viuētes, cum nō sit mors animæ alia quā peccatum? Per peccatū enim, inquit Apostolus, mors venit in mundum. Et alibi: Stipēdium peccati mors. Non tribuit ergo nobis peccatum verum, qui vitā in Christo tribuit. Deo quidem mortui eramus, viuente in nobis originali peccato, quo per baptismū mortificato & extincto, vita nobis reddita est in Deo. Ita vides lector, quid Apostolus Bucero suffragetur.

Nihil melius allegat eundem cap. 7. ad Roman. Si autem quod nolo illud ago, cōsentio legi, quoniam bona est. Ad reliquas autem iam non ego operor illud, sed quod habitat *quas auctoritates* in me peccatum. Item & illud, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem *ex Apostolo* me in lege peccati, quæ est in membris meis. Eadem opera *lo citatas* citare poterat & reliqua quæ ibidem Apostolo dicuntur, per Bucera. Peccatum per mandatum operatum est, in me omnem cō-

F iij cupiscē-

cupiscentiam. Item, viuebam sine lege aliquando, sed cum venisset mandatum peccatum renixit. Item, Lex spiritalis est, ego autem carnalis sum venudatus sub peccato. Quod enim operor non intelligo. Item, Scio quod non habitat in me, hoc est, in carne mea bonum: nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum non inuenio. Non enim quod volo bonum hoc ago, sed quod nolo malū hoc facio. Cohærent enim ista in eadem sententia, & eo in loco connera sunt, vt separari alterū ab altero non possit. Describit enim Apostolus totidem verbis colluctationem carnis cū spiritu, & prorsus eadē est sententia, que verbis aliis habetur Gal. 5. Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem: hæc enim sibi inuicem aduersantur, vt nō quæcūque vultis illa faciatis. Quod ad Rom. Peccatum, ad Galat. carnem appellat: quod hic spiritum, illic modō velle, modō appellat mentem. Quis autem dixerit carnem esse verē & propriē peccatum? Liquet igitur Apostolum ad Rom. peccati vocabulo abuti pro reliquijs peccati in carne. Vnde nonnunquam coniungit has duas voces in vnam, & quod modō carnem, modō peccatum vocauerat, facta compositione appellat carnem peccati, vbi non ineptē concupiscentiam viciatā & corruptā carnis intelligimus, quæ caro dicitur quod in carne habitat, cui innata & immersa est: peccatū verō quod ex peccato nata est, & ad peccatū inclināt: quam significationem innuunt verba que ad Gal. hunc locū proximē præcedunt: Spiritu ambulate & desideria carnis non perficietis. Quid sunt autem carnis desideria, nisi concupiscentia carnis: vnde statim subditur: Caro enim concupiscit aduersus spiritum &c.

Breuis ista responsio poterat lectori non cōtentioso satisfacere, innititur enim scripturarum collationi, quæ certissima: regulæ explicandi scripturas, quas & patres nō aliter intellexerunt. At quando nobis cum hominibus inuolutis & rixosis negotium est, non grauabimur hæc ipsa laqueus explicare. Est enim iste Apostoli locus, tam obsecutus, vt verisimile sit apostolum Petrum eo respexisse quādo dicebat in epistolis Pauli quædā esse difficilia intellectu, que indocti & instabiles deprauarēt sicut & cæteras scripturas ad suā ipsorū perditionem, Nam cum sancti patres in tam spacio

*Sententia
verborum
Apostoli
ex colla-
tione scri-
pturæ.*

spacioso mirumque in modum vario sacrarum scripturarum campo, mirabili concordia ubique ferè consentiant, hic variant. Chrysostronus, Origenes, Theoph. Ambrosius, & maior patrum pars volunt Apostolum hæc omnia dicere, non in sua, sed in persona generis humani, considerati in ea conditione, cui subiacet, absque beneficio redemptionis. Augustinus, verò de seipso, non in persona aliena. Et vrget hunc locum frequenter contra Pelagianos, qui plus virium tribuebant libertari arbitrij nostri quam par erat, quibus opponit Apostolum infirmitatem eiusdem agnoscentem in seipso, & dicentem: Non quod volo bonum hoc ago. Quod si in Paulum obtineat, vehementer concutit dogma Pelagianum.

*Apostolus
patres nõ
eodem mo
do expo-
nunt.*

Prior sententia videtur magis dignitati Apostoli congruere, & sensum referre eius loci apertiore. Cum voluisset enim describere totius generis humani infirmitatem, & eam in vna aliqua persona proponere spectandam, cui potius quam sibi personam illam aptaret? ne iniuriam videretur irrogare alteri cui imponeret. Atque ita docendi gratia Apostolus, quod nõ habebat, sibi accommodat. Nunquã fuit sine lege, & tamen fingit se ante legem fuisse, nimirum propter patres qui legem præcesserant: vivebam, inquit, sine lege aliquãdo, sed cum venisset mandatũ, peccatum reuixit. Ita & istud, Peccatũ operatum est in me omnem concupiscentiam, in persona dicit aliena, cum non bene quadret in ipsum, qui alibi dicit: Nostra autẽ cõuersatio in caelis est. Sic queritur se venundatũ sub peccato, & captiuatum in lege peccati, cum alibi passim prædicet precio emptos nos esse, redemptos, liberatos &c. Et quod hic dicitur, lex spiritalis est, ego autẽ carnalis sum, scio quod non habitat in me, hoc est in carne mea bonum: nisi in aliena accipiatur persona dictũ, quomodo cohærebit cum his, quæ idem ille de se dicit alibi, Viuo autem iam non ego, viuunt verò in me Christus? Et iterum animalis homo nõ percipit ea quæ sunt spiritus dei, nos autẽ sensum Christi habemus. Item, arbitrantur nos quidam secundũ carnem ambulare, nos autem in carne ambulantes, non secundum carnem militamus. Et alibi, Propter inhabitantẽ spiritum eius in nobis. Hæc igitur oĩa quæ in se transfert non

*Sententia
Chrysostr.
de verbis
Apostoli.*

F iij ad se

ad se neque ad baptizatos, sed ad eos qui gratiam baptis-
mi non receperant pertinere constat. Quod vel ex eo fit
manifestū, quod iam dixerat de baptizatis. Cum essemus
in carne, videlicet ante baptismum, passiones peccatorum
quæ per legem erant, operabantur in membris nostris,
nunc autem soluti sumus à lege mortis. Et quod capite se-
quenti ad eosdem ait: Vos autē in carne non estis, ac pri-
Corin. 6. Nescitis quia membra vestra templum sunt spi-
ritus sancti qui habitat in vobis? Quæ si recipitur sententia,
vt nō temerē repudianda est, frustra nobis obiicitur, Apo-
stolus in aliena, non baptizatorum loquens persona, qui
de reliquiis disputamus regeneratorum.

Cæterū ne putent aduersarij nos ab Augustino de-
clinare, cæterorumque sententiam astutē probare, ad sub-
terfugiendam videlicet vim argumentorū, donemus bea-
tum Augustinum, etiam intelligi posse Apostolum hæc
dicere de seipso: volumus enim vbiq; non nostrum, sed
patrum præferre iudicium, tamē clarissimum est, alterum
Bucero ē duobus eligendum.

Aut enim fatebitur cum Chrysofomo, & maxima scri-
ptorum Ecclesiasticorum parte, Apostolum loqui non
in sua, sed in persona eorū qui sub lege, & ante legem do-
num spiritus non acceperant. Sic frustra (vt diximus) no-
bis in hac materia obiicitur, vbi de renatis per gratiam a-
gimus: in iis enim duntaxat negamus concupiscentiam il-
lam originalem esse verum peccatum, quod in cæteris esse
docemus. Aut cum Augustino fateatur necesse est de seip-
so apostolum hæc dicere. Et ne sic quidem obtinebit, pro-
pter manifestam in voce peccati æquiocationem: quam
nisi recipiat, effecerit vt Apostolus sibi contradiceret ip-
sū. Iam enim capite sexto testatus erat nos mortuos peccato,
viuere autem deo. Item veterem hominem crucifixum, vt
destruatur corpus peccati, & liberatos à peccato seruos i-
& os iustitiæ. Capite quoque septimo, quod Bucerus alle-
gat, iam dixerat: Itaq; fratres mortificati estis legi per cor-
pus Christi: quibus verbis si componas quod Bucerus suo
sensu allegat, habitat in me peccatum. Et, video legem in
membris meis captiuantem me in legem peccati, efficit
contradictiones, Si quidem contradictio est, nos liberatos
& non

*Peccati
in aposto-
lo variè
accipitur.*

& non liberatos. Ab eodem vero peccato mortuos & non mortuos secundum idem habere peccatum, & idem simul non habere. Necesse est igitur fateri apostolo peccatum aliter accipi quando dicit liberatos, aliter quādo obnoxios facit. Sumus enim à vero illo peccato redempti, abluti & liberati precioso sanguine Christi: à malo autem naturalis inclinationis quod residuum manet, nec verè est peccatum, nisi quod ita appellatur, propter affinitatem & cōmertium quod cum vero illo habet, non sumus ex omni parte liberati, sed relictum est nobis in exercitium, vt adversus ipsum militemus. Non nobis authoribus tam variè accipitur apud Paulum peccatum. Ipse Augustinus de voluptu & concupiscentia ad Valerium libro primo, capite 23. hoc ipsum diligenter annotavit: tractans enim illud, Non ergo regnet peccatū, &c. dicit concupiscentiam vocari peccatum, quia peccato facta est: cum iam in regeneratis nō sit ipsa peccatum: sicut vocatur lingua loquutio quam facit lingua, & manus vocatur scriptura quam facit manus, itemque sic vocatur peccatum, quia peccatum si vincit facit, sicut vocatur frigus pigrum, non quod à pigris fiat, sed quod pigris faciat. Ita ille, libro iam dicto, vbi & alia multa in eandem sententiam habet, iisdem propè verbis ad Bonifacium comitem, negat concupiscentiam in renatis esse peccatum, sic tamen dicit vocari, nō utique quia peccatum est, sed quia peccato facta est, sicut scriptura manus cuiusque dicitur, quod manus iam fecerit.

Satis iam demonstratum puto, tam scripturarum collatione quā expositione sanctorum patrum, Apostolum verbis illis, non imponere regeneratis in Christo, preciosoque sanguine eius in baptismo purgatis, verum aliquod peccatum, quod baptismus non abstulerit, atque adeo Apostolum Buceranæ impietati nihil cōferre. Sed ille nobis interim sanctos patres, Ambrosium, Hylarium & Augustinum opponit, qui Apostolum explicent secundum suam sententiam, Impositores nihil nisi mentiuntur. Verba iam recitavimus Augustini, quibus prima statim fronte Bucerus mendacij conuincitur: negat enim Apostolum peccati nomine eo in loco significare peccatum verum. Hylarius locum illū nusquā gentiū (si tamen totus

Hylarius

extet

extet Hylarius) tractat. Fatetur quidē, nos omnes in originali peccato nasci, sed negat remanere in baptizatis nisi corruptionē & impuritatem naturæ. Lib. 9. de Trinitate nomine peccati in apostolo intelligit corpus humanū, quod certē nemo dixerit esse peccatū. Ambrosius in Cōmentariis super epist. ad Rom. dicit apostolū sub sua persona generalē hīc agere causam, atq; adeo nō de seipso loqui, aut de regeneratis, quādo dicit: Concupiscentiā nesciebā, &c. sed de secularibus hominibus, hoc est, infidelibus. Nos autem de regeneratis hīc cōtendimus. Nomen quoq; peccatum diuerso modo idem doctor accipit in Apostolo: Nūc pro diabolo, vt hīc: iam nō ego operor illud, sed quod habitat in me peccatū: Nunc pro corruptione, quā ex peccato caro nostra accepit. Quoniam, inquit, primi hominis corpus, corruptū est per peccatum, vt possit dissolui: ipsa peccati corruptio per conditionē offensionis manet in corpore, robor tenens diuine sententiæ datę in Adā, quod est signū legis diaboli, cuius instinctu peccauit Adam. Per id ergo quod facti causa manet, inhabitare dicitur peccatū in carne, &c. Plerūq; vero pro actuali cōsensu voluntatis nostrę accipit, vt quando mens victa succumbit desiderijs. At istud non est originale. Omnia igitur Ambrosij pro Ecclesiastica doctrina faciunt, tantū abest, vt staturat in Paulo (quod vult Bucerus) cōcupiscentiam originalem in renatis esse verē peccatū. Quin magis adfirmat nobis eam innoxiam esse & gloriose victorię præberemateriā. Ita enim ait, In corpore est, & quomodo liberatus est de corpore, nisi quia liberatus est à cunctis malis? Remissio enim peccatorum cuncta tollit peccata: liberatus ergo de corpore mortis, gratia Dei per Christum, mente seruiō legi Dei, carne autem legi peccati, id est, diaboli, qui per subiectam sibi carnem, suggestiones malas ingerit animæ. Iam enim liber animus spiritu sancto adiuuante, malas suggestiones potest spernere, reddita est enim illi authoritas, qua audeat resistere inimico. Qui enim iam non est obnoxius (attende verba Lector) minimē poterit in vicijs indagari. Caro autem quia iudicium nō habet, neq; capax est discerendi, (est enim bruta natura) nō potest inimico aditum claudere ne veniens introeat, atq; animo suadeat contra-

Ambrosij^o

ria, ac per hoc, carne (ait) seruit legi peccati. Nec obesse iā homini, quia carni inest peccatum, si modò repugnet ille, memor auxilij Dei, sed & coronandus est, qui peccati mentis (intellige diaboli) premit consilia. Hæc inter alia Ambrosius in Epistolam ad Rom. quæ cum legit Bucerus, non potuit ignorare, & tamen non veretur (tanta est pernicitas) quod sit ex diametro cōtrarium, S. patri affingere plebiq; simplici sub eius nomine sua dogmata propinare. Quid boni de hominibus istis quæso te Lector, sperandū? quibus perinde est, in quencunq; protrudantur homines errorem, modò ipsi videantur triūphare suamq; obtinuisse sententiam. Hæc ad auctoritates ex Paulo citatas.

Iam rationes quibus idem persuadere conatur sumi sunt, quibus veritatis lucem obtenebrat, quos leui flabello, adiuuante nos Dei gratia, vnde est omnis veritas, discutimus. Primū igitur ratiocinanti, Lector, suspenso interim ad finem vsque iudicio tuo, ausculta.

Quomodo (inquit) non sit iniquitas & peccatū, quod in nobis relictur legi Dei. (loquitur autē de reliquiis post baptismū in regeneratis permanētibus) quod concupiscit aduersus spiritum? verbum Dei contemnit, Deum creatorem suum neque agnoscit verē, neque amat? quam miserā omnes sancti in seipsis experiuntur & deplorant. Secundum hanc interrogationem cui putat omnes assensuros, in peroratione ita concludit: Hoc est, inquit, vt cernis: Christiane lector, quod dominus ipse suo verbo de reliquiis peccati, post baptismum testatur quod Apostoli & omnes sancti patres falsi sunt & docuerunt, quod insuper omnes veri Christiani in seipsis experiuntur & conqueruntur: Nimirum quod iaceant adhuc in graui ignorantia & contemptu Dei, vnde Deo in verbo suo tam promissionis quā fidei, nō integrē credunt, ac propterea nō semper ex corde & fiducialiter inuocant, nec ex toto corde timent & amāt. Sunt difficiles & tardi ad obedientiam Dei, proni verò & expediti ad id quod caro aduersus Deum concupierit. Quapropter veram contritionem & penitentiā habent totius veteris hominis, Crucifigunt & exuunt eum, desiderant autem & resuscitāt in se ac semper induunt nouum hominem, imò dominum nostrum Iesum Christum, sicuti hortatur Apostolus, fā-

Buceri rationes.

Orthodoxorum responsio.

cre. Hæc Bucerus, sed germanicē. Homines vani, sensu & mente corrupti, volentes esse legis doctores, non intelligunt (vt Apostoli verbis vtar) neq;

neq; quę loquuntur, neq; de quibus affirmant, aut certę data opera, res alioqui per se claras offusis tenebris confundunt, obscurant, intricant, quō lectorum preplexum iam factum pertrahant quō velint. Quippē quōd in uoluntate propositiones sint aptę ad inferendū quidlibet, ita hoc loco res diuersorū generum, & nimium dissimiles, Bucer acruat, miscet posteriora prioribus, accessoria cōgenitis hereditariis & originalibus, voluntaria in euitabilibus, actualia nostra iis quę ipsi non egimus, fructibus radices: quędam etiam ambigua & eiusmodi, vt in hoc sensu recipiantur, in illo refutentur, absq; distinctione certa proponit, vt nisi exercitatus sit lector, & iudicio peracuto, nō facile deprehēdat eius fraudes. Simplex vulgus talibus persuasum temerē preiudicat, statimq; conclamat victoriam: prudentis verō lectoris est, partes singulas religiose expendere, nec ante iudicare, quā sint ad veritatis normam pensę: agitur enim hic non de re quapiā leuicula, sed de principio, aut desperationis aut salutis, bonę vel malę operationis.

Nos igitur telam hęc in sua fila partiemur, ita demum apparebit quā fallax sit ista sutura. Rogat quomodo nō sit iniquitas & peccatū, quod in nobis repugnat legi Dei, concupiscit aduersus spiritum, verbū Dei cōtemnit, &c. Huic interrogatio, quis non statim assentiatur, nondū fraudibus in ea latentibus deprehensis? At vide quomodo capret iudicia & cōsensum eorum, qui technas eius nō animaduertunt, plurima hęc ac multū dissimillima, enumerat: preponit autem ea de quib⁹ lector poterat dubitare, festinatōq; cursu pergit ad illa, de quibus nulla est dubitatio quin sint peccata, vt iis occupet lectoris animum & sententiā. Et quidem priora illa sensu quodā sunt originalia, posteriora nullo. Ab originalibus incipit, vt putetur de solis originalibus loqui, & desinit in actualia voluntatis nostrę, quę verē & propriē sunt peccata, quo nō nisi peccata credatur enumerasse. Carnem repugnare legi mentis, & concupiscere aduersus spiritum est originale, sed quatenus originale, non est in baptizatis peccatum. At contemnere Deum, non integrē credere &c. alterius sunt generis, actualia & vera peccata. Agnoscis lector, sophisticen?

Respon-

Bucerus
quare in-
uoluntē lo-
quatur.

Fallacia
Buceri.

Respondemus ergo nunc ad singulas partes. Quærit quo modo non sit iniquitas & peccatum, quod in nobis reluctatur legi dei, quod concupiscit aduersus spiritum? Dicam. Si sit luxuriam & concupiscentia solius carnis, absque consensu voluntatis, nullum esse peccatum, cum iam baptismus abstulerit quicquid peccati inerat. Breuem istam solutionem iugulent si possunt hæretici.

Ego verò te vicissim rogo Bucer, ubi nam legeris concupiscentiam in renatis repugnare legi dei? Non ignoramus Apostolum dicere, Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ: at ubi scriptum est repugnantem legi dei? Siccine vobis licet scripturas cum placitis vestris confundere? Alia certè est lex mentis meæ, alia lex dei. Lex mentis suæ est unicuique congenita. Lex dei scripturis constat, aut traditionibus, aut reuelationibus diuinis. Lex mentis est unicuique singularis: Lex dei est omnibus communis: Legem mentis habebant etiam Ethnici, Idololatæ, & Philosophi: habent hodie & Turcæ, non autem legem quam appellamus dei. Discimus hoc ex Apostolo ad Romanos ij. Cum gentes, inquit, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum. Lex membrorum repugnat legi mentis meæ, quâdo vires inferiores non parent superioribus, id est, dicta mini rationis meæ, At repugnare legi dei, est mandata dei transgredi. Reluctatur igitur concupiscentia carnis legi mentis & concupiscit aduersus spiritum, in infidelibus quidem cum peccato, in regeneratis autem absque peccato, perinde ac si esuriat aut sitiât quisquâ, nec magis peccat quâ ouis aut bos concupiscentia graminis alieni: Quin etiam subministrat militi Christiano victoriæ materiam, nisi accedat consensus voluntatis: tum enim in aliam speciem mutatur, & fit concupiscentia voluntatis quæ erat carnis, fit aequalis quæ erat originalis, repugnans nunc legi mentis, nunc legi dei, plerumque verò utriusque, & legi dei & legi mentis: quantumque habet de voluntate, tantumdem habet & peccati. Siquidem quod in decalogo præcipitur, Non concupisces, voluntati dicitur, non naturæ. Quæ est vera apostolica

Responsio ad 1.

Lex dei.

Lex mentis.

Egregij doctores quid dixerit lex dei legi mentis hæ manent.

lica totius Ecclesie Catholice, omniumq; patrum Orthodoxorum doctrina.

Iam ad reliquas partes quae sequuntur procedamus. Et quomodo, inquit, non sit iniquitas ac peccatum, quod deum ipsum & verbum eius (vtrumq; enim habet, tameti locis diuersis) contemnit? Recte. Siquidem nemo nisi plane atheos non coefferit, dei ac verbi eius contemptum esse grauissimū peccatum. At quorsum ista quaestio? quorsum nobis contemptum dei & contemptum verbi dei in enumeratione reliquiarum peccati originalis commemorat? quo nunc se proripit iste? Nunc argumenti de quo disceptatur oblitus est? Probare debuerat carnis concupiscentiam seu reliquias peccati originalis, post baptismum esse peccata. At forte sperat stupidis & incautis nobis pro caseo obrudere lapidē, nōq; desipere adeo, vt statim quicquid obtulerit imperispectum deuoremus: Hinc adeo contemptum dei numerat inter reliquias illas. Quis sic vnquam delirauit? Concupiscentia ista remanens contemnit (inquit) deum & verbum dei. Eadem opera poterat ad similia procedere & dicere, Contemnit iusturandū, dissoluit vota, spernit leges bonas, stupris dat operam, adulteratur, inuadit aliena, furatur, sacris legibus incumbit, studet mendaciis & imposturis, facit deniq; quicquid flagitiorum audet pessimorum quorumq; infana libido. Ex quo tandem Euangelio constituetis flagitia ista esse omnibus nobis haereditaria? Sunt autem omnibus haereditaria, si sunt originalia. Si verò non sunt ista originalia, quomodo contemptus dei? quomodo contemptus verbi eius, erit nobis originalis? Vna est omnium ratio, cui sint mala voluntatis actualia crimina.

Parricidale est dogma vestrum, authoribus vestris criminibus onerare primum nostrum parentem Adam, huic, non nobis ipsis inscribere prauae voluntatis nostrae crimina, nequitas quas libido excogitauit, tam longè in stirpe à se proicere, quicquid vndeūq; iniectum, desert auctus fluuius contra cursum retro ad paruos fontes impellere, ac cusare carnis infirmitatem, vbi pessima est voluntas. Sicci ne digno tibi videtur Adam Bucer, quē tuis quoq; grauēs criminibus? Non ego, dicis, operor illud, sed quod habitabit in me peccatum. Non enim quod volo bonum hoc ago. Enimverò non aliud sonant dogmata vestra, & tam ab

Plus e-
quo gra-
uant Bu-
cerani pec-
catum ori-
ginale.

furda

surda inde palam consequuntur. In malā crucē pseudoeuāgelici, qui sic abutimini scripturis sacris. Nos verò pernegam⁹ hęc originalia, aut hæreditaria esse cuiquā mortaliū sed actualia dicimus: non omnium, sed paucorū eorundē; flagitiosorum hominū, qui ad eiusmodi scelera propria sua libidine feruntur. Si possunt probent heretici diuersū. Nos siquidem Ecclesię & sanctorū patrum sententiam asserimus, isti nouiti a sua commenta fucis quibusdam obtrita, pro euangelica ac catholica doctrina nobis venditant.

Pertrahit ad eandem causam ignorātiā dei, quomodo non sit peccatum rogat quod creatorem suum neq; agnoscit verē, neq; amat. Ausculetur si nescit, dicetur ei quaten⁹ sit, & quatenus non sit peccatum. Non enim significatione tam simplici ignorantia dicitur, quā ille duplici interrogat animo. Proderit autem hoc loco lectori veritatis cognoscendę cupido, explicare quod commune ferē est omnibus vocibus, que compositione præpositionis, In, negatiuam significationem recipiūt, quales sunt, indoctus, incredulus, ignarus, impius & iis similes dictiones, duobus utriusque modis destruere significationem simplicis vnde componuntur, aut enim abnegant & tollūt quicquid simplici continetur, aut id ipsum deprauant & significant corruptum, ut sit exemplum, indoctus. Quod vox simplex, doctus significat, indoctus aut prorsus abnegat, aut significat corruptum, quod tanto dicitur discrimine, quanto nihil esse, aut esse prauum. Dicitur ergo quispiam indoct⁹, negatiuē, qui nihil omnino didicit literarum, quomodo analphabeti & Idiote appellātur indocti. Per deprauationem autem, qui male institutus est in literis. Hoc modo parum latinus, grāmaticis dicitur indoctus: Non quidē quasi nihil calleat literarū, sed ppter ea quod in solæcismos & barbarismos frequentius impingens, corruptē loquatur vel scribat. Ad eundem modum vtitur hac voce, Dialectici, Physici, Astronomi: aliarūq; disciplinarū studiosi, in suæ artis quisq; pffessione. Ita incredulus tam de eo dicitur negatiuē qui nihil planē credit, quales sūt Athei, quā deprauatiuē de heretico aut iudæo: qui licet non nihil credāt, interī tamē quædam, quæ credere oporteat, non recipiunt. Sic & ignorantia vocabulū, interdū negatiuē accipitur, vt dicatur ignorans qui ei⁹ de quo agitur nihil nouit: alias vero cognitionē signi-

Ad tertiā de ignorātia.

Dictiones cōpositæ cū in, duplicē habent significationē.

Incredulus.

Ignorans.

significat corrupta, quo modo accommodatur ei qui opinatione falsa errās credit se tenere quod nesciat. Prior ignorantia: modus apud Theologos dicitur purę negationis; alter prauę dispositionis. Ignorantiam dei purę negationis habent, qui prorsus nesciunt deum esse aliquem: prauę autem dispositionis, qui falsum aliquod credit de deo, aut qui Martem, Iouem, Mercurium vel alium quemuis opinantur esse verum deum.

Hac distinctione constituta sit manifestum, posteriorē appellationē, quę est prauę dispositionis seu affectionis, competere tantum in eos, qui in cognitione aut confessione veri dei errant, quod est peccare, non quidem hereditarię aut originaliter, quum sine omni omnino cognitione quarūcūq; rerum nascamur in hunc orbem: sed actualiter, per excusatę mentis errorem. Talis itaq; ignorantia Dei graue peccatum est. Verum inde non efficitur quod erat Bucero probandum, scilicet reliquias peccati originalis, esse verę & proprię in renatis peccatum. Non est enim istud originale, vel ob id etiam, quod huiusmodi ignorantia in Adam, primo peccati originalis authore, nunquam fuerit, ne post lapsum quidem: vt patet ex ijs quę habentur Genes. iij. Non potuit enim in nos transfundere quod ipse non habebat. At verō, vt ignorantia Dei, quam purę seu perfectę negationis dicimus, videatur in primordijs natiuitatis singulis nobis congenita: siquidem intrantes in hunc mundum, nullam Dei cognitionem nobiscum afferimus, tamen stultum est censere statim eiusmodi ignorantiam esse peccatum originale: non enim quicquid congenitum nobis est, statim peccatum est. Multis defectibus obnoxia est recens nati paruuli imbecillitas: non agnoscit parentes, non succurrit proximo necessitate laboranti, non dat eleemosynam, non honorat magistratus, non agit deo gratias pro beneficio creationis, redemptionis, sacramentis baptismi, qualia possent infinita alia recitari, quę infantili defunt aratula: at has ipsas vacantias quis statim dixerit esse peccata? Sunt certę in adultis, in rationis vsu pollentibus, peccata non contemnenda: sed alia est paruulorum, alia adultorum, lex & cōditio: alia atq; alia ab his aut illis reposcetur ratio talentorum.

In huiusmodi negatiuis seu priuatiuis vocibus solet obseruari, vtrum subiectū de quo dicitur, sit rei abnegatæ capax, an non. Vbi expenduntur omnes eius cōditiones, vires, facultas, tempus quoque & ætas. Non enim nullius re- tulerit subiectum quale sit, aut quibus circumscriptum affe- ctionibus. Si ad subiectum eo consideratum modò perti- neat habere rem illam abnegatam, viciū est, aut peccatum ea carere. Si autem conditionibus subiecti consideratis, vel non vel nondum exigatur ab eo res abnegata, sine vicio & sine peccato deest & abnegatur. Quis enim vicio vertat bi- mestri paruulo suam infantiam? quis propter eā mutum ap- pellerit? Itaque cum dicitur, Non subministrat pauperi e- leemosynam, iccirco est immitis, illiberalis, crudelis: non adorat, non reueretur Deum, sacramenta non veneratur, ergo est impius: non expēdit vitam ad normam sacrę scri- pturæ, non cogitat quomodo placeat Deo, ergo est im- prudens, est corde exæcato: non verè amat, ergo fugit & odit. videndum prius de quonam subiecto hæc dicatur. Et quidem si de adultis, qui possunt & debent hæc ipsa præ- stare, dicantur, statim pronunciat quod est. Sunt immi- tes, crudeles, impij, exæcati, &c. At si de paruulis, de impo- tentibus, de iis qui rationis vsū nondum assequuti sunt, dicantur, nequaquam ita. Quis enim tam vecors est & in- sanus, qui conuicietur paruulum crudelem, immitē, impiū, imprudētem, exæcatū? Paruuli igitur & impotentes nullo vicio vacant rebus illis, nec est in eis peccatum, quod in ad- ultis crimen est, non dare eleemosynam, non expēdere vi- tam ad normam scripturæ. Sic beatus Augustinus libro 3. de lib. arbitrio cap. 24. Tunc homo incipit aut stultus esse aut sapiens vt alterum horum necessariò appelletur, cum iam posset nisi negligeret habere sapientiā, vt victosæ stul- titiæ sit voluntas rea. Non enim quisquam ita desipit, vt stultum appellet infantem, quamuis sit absurdior si velit appellare sapientem: ergo infans nec sapiēs nec stultus di- ci potest, quamuis iam homo sit, &c. Sequitur: Vnde neque animal irrationale stultum dicimus, quia nō accepit vt sa- piens esse posset. &c.

Ad hunc igitur modum roganti Bucero, quomodo non sit peccatum, quod non agnoscit creatorem suum, non

amat

amat Deum, adde si liber, non adorat, non colit, mandata non seruat. quid respōdebimus nisi quod iam dictum est? si de quopiam per aratē & vires potēte Deum agnoscere ac amare, quæstio est, fatebimur excæcatū, & grauius peccare qui facere neglexerit: Si verò de impotente & non capace paruulo, dicemus hunc ipsum absque vicio, multo. que securius absque peccato ignorare Deum, cum nōdum possit. Habes nunc reipsum Bucer, ex quo vides te nondum efficere potuisse quod volebas, manentes in baptizatis carnalis concupiscentiæ reliquias, vera esse peccata, sed nec in æternum illud efficies.

At hic vide lector, prudentū istorum imprudentiā, quā parum videāt oculati isti, & quā egregiè noui isti doctores delirent. Brutam carnis nostræ concupiscentiam Bucerus accusat, eius quod ignorat Deū, nec Deum amet, quasi iudicio illa feratur, & bruta quoque pars nostra sit rationalis & intellectu prædita. Cur nō & oues & boues, & animalia reliqua, in quibus est naturæ sensus, eodem accusat modo, & peccato originali submittit? Tādē igitur & lapides & ligna propterea quod ignorant Deum, nec amant Deum, erunt istis rea peccati originalis. Egregij nouarum doctrinarū artifices, nōdum quid distet caro spiritui, sensus rationi, brutum intellectui, originale actualibus didicerūt.

Illā verò intolerabilis est blasphemia, non nisi de spiritu pessimo excogitata, qua omnes sanctos & electos Dei, vna sententia Bucer damnat. Ait enim *Sanctos omnes miseriam istā in seipsis experiri, & ea propter frequētius conqueri. Quā miseriam? Quid adeo deplorant? Quod iaceant. ait) in graui ignorantia & contemptu Dei, vnde deo in verbo tam promissionis suæ quā fidei non integrè credunt. atque hinc non inuocāt eum semper ex toto corde & fiducialiter, nec ex toto corde timēt & amāt. Sunt difficiles & tardi ad obedientiam Dei, proni verò & expediti ad id quod caro aduersus Deum concupierit. Quapropter veram contritionem & penitentiā habent totius veteris hominis &c.*

O nō ferendū dedecus. Hastenus nō piguit cōtra Ecclesiam, contra religionis Christianæ hostes insurgere, prōptus erat animus ad retegendū fraudes, imposturas, mēdacia & errores ad perfidiā redarguendā: at hic obrijescit attonitus, dolet iniuriā, dolet cōtumeliā vniuerso Sanctōrum ordi-

ni grauitè infliãta. Exhorreo planè hæreticorũ istorũ maliciã ne nescio maiorè an perfidiã: certè utrãque ex æquo, vti est ytraque maxima. Tã est enim insanũ quàm maliciosum, sordibus istis cõtaminare animas illas in quibus Christus verè & habitat & viuit, expuere in faciem Christi. Hic vide lector Christiane, quod vtdisse doleas, vt insultent, vt maledicãt exercitui Dei viuentis, vt gygãteũ bellũ instaurant: posuerũt enim in cœlũ os suũ, & lingua eorũ transiuit in terras, iniquitatè in excelso loquuti sunt: Dicũt Sanctos iacere in graui & ignorãtia & cõtemptu Dei, & quod amplius detesteris, dicunt spiritũ sanctũ in scripturis illud ipsum testari. O cõtumeliã in spiritũ sanctũ, ò blasphemiam.

At ego Bucer, sicut nõ dubitauerim, vos ad verticem vsque, non quidem omnes ignorãtia (arbitror enim quosdã sociorum tuorũ tecum nõ ignorare ipsum què non agnoscitis) sed cõtemptu Dei, quamlibet pietatem & studia vestra nobis iactetis, oppletos esse: Ita profectò ausim cõtãnter affirmare aduersus tuum spiritum, quem tantopere vis esse sanctum, omnes quotquot sunt & fuerunt verè Christiani, ab his malis perdurãte in eis, cum rationis luce, Dei gratia, fuisse quàm remotissimos, nedum patres illos admirandæ sanctitatis viros, Apostolos & Martyres, vicis istis non subiacuiffe.

Nec longè petenda sunt nobis documenta quibus hoc ipsum efficiamus: Sicut vos vestra nobis, ita nos nostra vobis obiiciemus experimenta. Si putatis valere vestra, quare non sint nostra potiora? Nã quod vestra vestrorumquè similia experimenta tantæ rei probandæ putatis sufficere, iudiciũ est peruersum, stolidæq; & impiæ temeritatis præsumptio: quid enim tam indignũ, tã abominabile, tãmque à natura alienum, quàm etiã aliis impingere scelera, quorum tua te conscientia arguat, & optimum quemque tam prauũ atque peruersum existimare quàm sis ipse? Nostra verè Christianæ professioni admodũ conueniunt experimenta, respõdēt institutis Christi, verbo & promissioni dei, spiritui sancto, regēti eos quos sanctificauit. Quod si nobis nondũ creditur, si perfidis fidem nõ facimus, ipsi loquãtur quos calũniari non possunt, qui cũ Christo in æterna beatitudine iã regnant, ipsi nobis sua manifestent experimenta,

non impij & maleuoli hæretici, quibus non sunt bonorum corda explorata. De bonis & pijs erga Deū affectibus, de fiducia, timore & amore Dei, dent testimonium, non cece-
 rati & athei illi, qui nullum fecere pietatis gustum, homi-
 nes corrupti mēte, reprobi circa fidem, cuius iā naufragiū
 2. Tim. 3. fecerunt, semper discētes, & nunquam ad scientiam veri-
 tatis, perueniētes: sed pij, religiosi & sancti illi viri dei, qui
 non dubitauerunt omnia suppliciorū genera pro indubi-
 tata fide sua perferre potius quā dubitare, & ad mortē vsq;
 constantes perseverauerūt. Ipsi nobis suos exponāt & cō-
 stentur affectus qui cognouerunt & senserunt in se gra-
 tiam quæ eis data erat, qui carnem suam crucifixerunt cum
 vicijs & concupiscentiis, qui experimento didicerunt in
 se habitare Christum. Sileant canes reuersi ad vomitū suū,
 conticescant & confundantur ora loquētium peruersa, qui
 solā iniquitatē docti sunt. Atque inter tot gloriosos Chri-
 sti martyres & confessores prodeat multis virtutibus illu-
 stris Cyprianus ille, ante Christi fidem idolis & vanitati-
 bus totus deditus, is (inquā) nobis exponat quid valeat fi-
 des Christi, quid regeneratio per lauacrum salutis efficiat,
 is qui sensit edicat nobis quanta sit potentia Dei in trans-
 mutandis affectibus carnalibus. En igitur in epistola ad
 Donatum: Accipe, inquit, quod sentitur antequā discitur.
 Nec per moras temporum longa agnitione colligitur, sed
 compendio gratiæ maturantis hauritur. Ego cum in tene-
 bris atque in nocte cæca iacerem, cum quæ in salo iactantis
 seculi nutabundus ac dubius, vestigijs oberrātibus fluctua-
 rem, vitæ meæ nescius, veritatis ac lucis alienus, difficile
 prorsus ac durum pro illis tunc moribus opinabar, quod in
 salutem mihi diuina indulgentia pollicebatur, vt quis re-
 nasci denuo posset, vt quæ in nouam vitam lauacro aque sa-
 lutatis animatus, quod prius fuerat exponeret, corporis li-
 cet manente compage, hominem animo ac mente mutaret.
 Quin impossibilis (aiebam) tanta conuersio est, vt repente
 ac perniciousiter exuatur, quod vel genuinum situ materiæ na-
 turalis obduruit, vel vsurpatum diu senio vetustatis inole-
 uit. Hæc egomet sæpe mecum. Nam vt ipse quam plurimis
 vitæ prioris horroribus implicatus tenebar, quibus exui
 me posse non crederem, sic vicijs adherentibus obsecun-
 data

Epistola
 2. libr. 2.

dans eram, desperatione meliorum, malis meis velut iam *Miratur*
 propriis ac vernaculis affluebam. Sed postquam vndæ ge- *Cypria-*
 nitalis auxilio, superioris aui labe deterfa, in expiatum pe- *nus sui*
 ctus ac purum desuper se lumen infudit, postquam celitus *mutatio-*
 spiritu hausto, in nouum me hominem natiuitas secunda *ne in ba-*
 reparauit, mirum in modum protinus cōfirmare se dubia, *ptismo.*
 parere clausa, lucere tenebrosa, facultatem dare quod prius
 difficile videbatur, geri posse quod impossibile putabatur.
 Vt esset agnoscere, terrenum fuisse, quod prius carnaliter
 natum, delictis obnoxium vixisset, Dei esse cōpisse, quod
 iam spiritus sanctus animaret. Scis ipse profecto, & mecum
 pariter recognoscis, quid detraxerit nobis, quidue contu-
 lerit mors ista criminum, vita virtutum. Scis ipse nec præ-
 dico in proprias laudes. Sequitur: Cæterum, si tu innocen-
 tia, si iusticiæ viam teneas illapsa firmitate vestigij tui, si in
 Deum viribus totis ac toto corde suspensus, hoc sis tantum
 quod esse cōpisti, tatum tibi ad licentiã datur, quãtũ gra-
 tię spiritualis augetur. Nō enim (qui beneficiorũ terrestriũ
 mos est) in capeffendo munere cœlesti, mēfura vlla vel mo-
 dus est: profluēs largiter spiritus, nullis finibus premitur:
 nec coercentibus claustris, intra certa metarum spacia re-
 frenatur, manat iugiter, exuberat affluēter, nostrum tatum
 sritat pectus & pateat. Quantum illuc fidei capacis afferi-
 mus, tantum inde gratiæ inundantis haurimus. Inde iam
 facultas datur castitate sobria, mente integra, virtute syn-
 cera, voce pura, in medulla adolescentium posse veneno-
 rum virus extinguere, animorum desipientium labes sani-
 tate purgare &c. & sequitur: Quantus hic animi potentia-
 tus est, quanta vis est, non tantum esse subtractũ pernicio-
 sis contractibus mundi, vt quis expiatus & purus nulla in-
 curfantis inimici labe capiatur, sed adhuc maiorem & for-
 tiorem viribus fieri, vt in omnem aduersarij grassantis ex-
 ercitem, imperioso iure dominetur &c. Audis lector, bea-
 tissimi Martyris experiētias, in quo nec dubitatio, nec dif-
 fidentia, nec incredulitas, nec odium, aut contemptus Dei,
 vllum habuere locum residuum: & non pudet dicere per-
 ditissimos homines, Hæc in se experiuntur & agnoscunt
 homines pij? Ergo ne Philippus & Bucerus pij sunt, Cy-
 prianus verò impius?

Lactan-
eius.

Sed & aliorum testimonia audiamus. Lactantius diuina-
narum institutionum libro tertio, quæ expertus ipse vide-
rit, his verbis prodidit: Dei præcepta quantum valeant in
animis hominū, quotidiana experimenta demonstrant. Da
mihī virū qui sit iracundus, maledicus, effrenatus, paucissi-
mis dei verbis tam placidum quàm ouem reddam. Da cu-
pidum, auarum, tenacem, iam tibi eum liberalem dabo, &
pecuniam suam propriis manibus largientem. Da timidum
doloris ac mortis, iam cruces, & ignes, & pericula, & tau-
rum contemnet. Da libidinosum, adulterum, ganeonem,
iam sobrium, castum, continentem videbis. Da crudelem,
& sanguinis appetentem, iam in veram clementiam furor
ille mutabitur. Da iniustum, insipientem, peccatorem: con-
tinuo & æquus & prudens & innocens erit. Vno enim la-
uacro malicia omnis abolebitur. Tanta diuina sapientie
vis est, vt in hominis pectus infusa, matrē delictorum stulti-
ticiam, vno simul impetu expellat. Ad quod efficiendum,
non mercede, non libris, non lucubrationibus est opus.
Gratis ista sunt, facilè, citò, modò pateant aures, & pe-
ctus sapientiam siciat. Nemo vereatur, nos aquam non
vendimus, nec solem mercede præstamus. Dei fons vber-
rimus atque plenissimus patet cunctis, & hoc cæleste lu-
men, vniuersis oritur, quicumque oculos habent. Num
quis hæc Philosophorum, aut vnquam præstitit, aut præ-
stare, si velit, potest. Qui cum ætates suas in studio Phi-
losophiæ conterant, neque alium quenquam, neque seip-
sos possunt facere meliores. Itaque sapientia eorū (vt ple-
rimum efficiat) non excidit vicia, sed abscondit. Pauca ve-
rò Dei præcepta sic totum hominem immutant, & expo-
sita veterem nouum reddunt, vt non cognoscas eundem es-
se. Ita Lactantius ad Constantinum magnum, tanta con-
fidetia, vt quod dicebat, re ipsa ac quotidianis fidelium ex-
perimentis se Imperatori comprobare posse non dubita-
ret. Atque hinc adedò persuade tibi lector, non leue mo-
mentum habere hæc, de quibus apud summum orbis mo-
narcham ille omnium Christianorum nomine tantopere
glorjatur.

Augu-
stus.

Beatus Augustinus libro confessionum 4. cap. 4. scribit
quendam grauissimis febribus laborantē, cū penè animam
efflaret.

efflaret, & quid circa se gereretur, omnino nesciret, baptizatum, ac subito sic omnibus affectibus mutatum, ut cum Augustinus infidelis adhuc, expectaret ab eo baptismatis quem sensu absente acceperat irrisionem, ille praeter expectationem Augustinum quasi inimicum exhorreret, ac mirabili fiducia libertateque stupefactum eum admoneret, ut si amicus esse vellet, talia sibi dicere desineret: tam potenter tamque subito rapit gratia Dei hominem in contrarios affectus, tam efficaciter veteris hominis & peccata detergit & vicia expungit. Iam & de seipso loquentem Augustinum audiamus: Cum factus esset catechumenus, & voto tantum baptismi concepisset, cepit statim affectuum mutatione persentiscere: qua de re libro Confessionum 9. ita Deum mirabundus affatur: Quam suave mihi subito factum est carere suauitatibus nugarum, & quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat. Eiciebas enim eas a me, vera tui & summa suauitas, eiciebas, & intrabas pro eis, omni voluptate dulcior: sed non carni & sanguini, omni luce clarior: sed homini secreto interiori, omni honore sublimior: sed non sublimibus in se. Iam liber erat animus meus a curis mordacibus, ambiendi & acquirendi, & volutandi atque scalpendi scabiem libidinum: & garriebam tibi claritati meae, & diuitiis meis & saluti meae, domino Deo meo &c. Longa enim oratione prosequitur hos affectus. Antea deditus fuerat sectae Manicheorum, sed mutationem nunc audi ad Deum animi conuersi.

Quam vehementi (inquit) & acri dolore indignabar Manicheis, & miserabar eos rursus, quod illa sacramenta, illa medicamenta nescirent, & insani essent, aduersus antidotum, quo sani esse potuissent. Vellem ut alicubi iuxta essent ignorante me, intuerenturque faciem meam, & audirent voces meas, quando legi quartum Psalmum, in illo tunc ocio, quid de me fecerit ille Psalmus. Et post pauca: Osi viderent internum lumen aeternum, quod ego quia gustaueram frendebam, quoniam non eis poteram ostendere: ibi enim vbi mihi iratus eram intus in cubili, vbi compunctus eram, vbi sacrificaueram maestas vetustatem meam, nec volebam multiplicari terrenis bonis deuorans

tempora, & deuoratus temporalibus, cum haberem in eterna simplicitate aliud frumentum, & vinum & oleum. Et clamabam in consequenti versu clamore alto cordis mei, in pace, in idipsum, in quid dixit? obdormiam & somnum capiam &c.

Quid autem iam baptizato acciderit, & quantum mutatus ab illo priore sit Augustino, si quis volet cognoscere, legat libros Confessionum ipsius, in quibus pauca tantum verba, quae libro 9. dicuntur hoc loco referemus. Baptizati sumus (inquit) & fugit a nobis sollicitudo vitae praeteritae. Nec satiabar illis diebus dulcedine mirabili considerare altitudinem consilij tui, super salutem generis humani. Quantum fleui in hymnis & canticis tuis, suaue sonantibus Ecclesiae tuae vocibus, commotus acriter, voces illae influebant auribus meis, & eliquabatur veritas tua in cor meum, & ex ea estuabat inde affectus pietatis, & currebant lacrymae, & bene mihi erat cum eis &c. Libenter Augustini verba commemoro, quod Catholici quique non dissimiles affectus in nobis per gratiam Dei frequenter experimur agnoscimus. Verum Bucer quas hic audis, de ignorantia Dei, de diffidentia & graui Dei contemptu sanctorum querelas? Quem omnium dabis crimina illa in se fatentem, qui tu vis etiam post regenerationem in omnibus restare? Et quomodo non vereris eos omnes in idem sterquilinum, in eandem tecum attrahere cloacam, ut dicas, Haec agnoscere, in se experiri, ac deslere omnes sanctos Dei? Sed faciunt haeretici, calumniatores nequam, & impuri, quos apte coloribus & figuris, ita nobis apostolus Paulus ad viuum depinxit, ut amplius non dubitemus, aut quaeramus amplius, ad quosnam verba illa pertineant, quae 2. Timotheo scribit. Hos enim ipsos velut digito demonstrat: In novissimis (inquit) diebus instabunt tempora periculosa, & erunt homines seipsum amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemii, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, & voluptatum amatores magis quam Dei, habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. Quod est hic verbum aut apex, qui non in hoc hominum genus, quod mo-

dd emerit, per omnia quadret: Et hi tales scilicet, tot criminibus inuoluti, dicent, quod in se experiuntur, omnibus congenitum atque perpetuum, & omnes Dei sanctos eadem illuue contaminabunt.

Vox omnium sanctorum & verè Christianorum est, Dilexi mandata tua super aurū & topazion: Dulciora faucus meis eloquia tua melle & fauo: Confige timore tuo carnes meas, à iudiciis enim tuis timui, & à verbis tuis formidauit cor meum. Cuiusmodi sunt in sacris innumerabiles sanctorū voces: Et his omnibus reclamantibus contentent haeretici, ipsos iacere in graui contemptu Dei? Dicit virgo mater domini nostri Iesu, Magnificat anima mea dominū. Bucerus vero quid? Iaces, inquiet, in contemptu Dei, vilificat anima tua dominum. Raptus in admirationem Dei proclamat Apostolus, O altitudo diuitiarum sapientiae & scientiae Dei, quā incomprehensibilia, &c. Huic nimirum dicit Bucerus, Quid ita exclamas? Cum iaceas adhuc in graui cōtemptu Dei. Omnes quotquot sumus catholici, eadem tenemur cum Apostolo admiratione: cum Dauide vero canimus, & ex animo dicimus, Magnus dominus & laudabilis nimis, magna virtus eius, & sapientiae eius nō est numerus, quam admirabile est nomen eius in vniuersa terra. Item, Cor meum & caro mea exultauerūt in Deū viuū, omnia ossa mea dicent, Domine quis similis est tui? Interim dicit Bucerus, Cor nostrū, carnem nostram, ossa nostra iacere in graui contemptu Dei.

Age Bucer, qui tanta fiducia audes istuc omnibus occinere: profer vel vnum è tam innumerabili sanctorū exercitu, qui (non dico) contempserit, sed qui toto corde, tota animi sententia, totisq; viribus, Deum non maximi fecerit. Multi fuerunt aliquando peccatores, verū sunt conuersi: tu de sanctis loqueris, volo tempus numeres conuersionis. Quod nouissimum, quod supremum est desperantium hominū (Impij enim nō statim, sed cum ad summum peruenerint peccatorū Deum cōtemnunt) conuerso ordine facis omnib⁹ & bonis & malis esse originale & hereditarium, adeoque caput & initium succedentium peccatorum, inde vis tanquam ab originali morbo nos vitam reliquam omnes auspiciari: sed gratia Deo, quod non experimur

*Soli impij
contemunt
Deum nō
sancti.*

perimur nos frequenter ex contemptu peccare, sed ex infirmitate, nec sine metu iudicij Dei. At tu contendis, contemptum etiam in sanctis hæere, qui à timore Domini auspicati sunt omnem suam conuersationem, dicente scriptura. Ininitium sapientiæ timor Domini: quod nõ gratis toties in sacris repetitur, & nescio an sit quicquam in sacris frequentius, tantum abest, vt timorem Domini præcesserit vel originalis contemptus, vel ei successerit aliquando, qua tu leges præscribis.

Quæso autem te, an putas vllos vsquam gentium homines, aut sanctos saltem ad Deum pertinere, qui contendis adeo iacere omnes in graui contemptu verbi Dei? Quod si est, certè ad ipsum iam nulli pertinebunt, dicente Moyse numeri decimoquinto: Anima quæ verbu Domini cõtẽmperit, peribit de populo suo. Item, Quicumq; honorificauerit me glorificabo eum. Qui autem contempserint me, erunt ignobiles, primi Regum 2. Rursus autem, si omnes contemnunt, erunt omnes mancipia diaboli. Dominus enim in Euangelio cum dixisset, Nemo potest duobus dominis seruire: duos dominos docuit esse, Deum & Plutonium gẽtilium, aut si mauis Mammonam, quem pro Domino suo habet quisquis ei addictus est. Dominis istis contrariis, contrariis seruitur affectibus. Is cui seruitur, diligitur & sustinetur. Cui non seruitur, odio habetur & cõtẽmnitur. Ita Christus prodidit. Quid hic dices Bucer? Deus vt tu vis contemnitur à sanctis, ergo ei non seruitur, ergo non sustinetur à sanctis, ergo & odio habetur. Hanc cõsequentiã absque vllis lucis infallibili verbo Christi statuimus, Si autem à sanctis non diligitur, si odio habetur: iam sancti nõ sunt sancti, sed inimici, quos ille amicos appellat. Tales parit, Euangelium tuum cum Euangelio Christi contradictiones.

Sed quid moror in infestatione istorum, quorum præstiterit vesaniam execrari potius, quam longius prosequi ratione. Tam prodigiosum atque indignum hoc est quod affingunt sanctis ignorantiam Dei. *Experimtur*, inquit, *se* *illuminatur.* iacere in graui ignorantia Dei. Non arbitror tamen hoc de vllis sanctorum post vocationem & illuminationem in fide Iesu Christi domini nostri, qui cognitione diuinitatis

tis suæ illuminat omnem hominem venientem in hunc
 mundum, aliquando lectum vel auditum: Quin potius
 vbiq; serè contrarium eius experimur. Caligauerat qui-
 dem totus orbis, ante Christi aduentum, pars maior cre-
 debat idola vana, veros esse deos, vt hinc hortetur fideles
 Christi Apostolus, ne ambulent sicut gentes, quæ ignorat
 Deum. Quæ est autem ista adhortatio, si & impleret Deum
 ignorabant cum gentibus? Ergo Christus electos suos,
 quos vocauit, dispulso gentili errore per fidem illumina-
 uit, & ad agnitionem veri Dei adduxit. Prædixerat hoc
 ipsum Esaias per Christum futurum. Populus, inquit, gen-
 tium qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam, ha-
 bitantibus in regione vmbrae mortis, lux orta est eis, &
 cætera. Item capite vndecimo, vbi propriè de aduentu &
 tẽpore Messie vaticinatur, sic ait: Repleta est terra sciẽtia
 Domini, sicut aqua maris operientis. In illa die radix Ies-
 se qui stat in signum populorum, ipsum gentes depreca-
 buntur. Et Apostolus, cum ad Romanos decimoquinto,
 locum illum Esaiæ citasset vaticinium eius per Christum
 indicans impletum, subiungit: Certus sum fratres de vo-
 bis, quoniam pleni estis dilectione, repleti omni scientia,
 & cætera. Quid verò ab hereticis Semiudæis istis, qui nõ-
 dum in se experiuntur hæc impleta expectabimus, nisi
 vt negent tandem Christum venisse in terras? Enimue-
 ro nondum venit, si adhuc ignorantia Dei tenebris iace-
 mus oppressi. Et Christianismum nobis eripient, qui per-
 suaserint, nos ignorare Deum. De paucis quibusdam in-
 firmis & rudibus, vix dum innotatis, modeste Apostolus
 ac condolens ait, Ignorantiam Dei quidam habent, quod
 ad verecundiam vestram dico. An hinc efficiet Bucerus
 etiam firmos, sanos & illuminatos eidem subiacere vicio.
 Paucos quosdam corripit Apostolus: quos nõ corripere, *Psal. 118.*
 nisi vellet ignorantiam hanc ablatam: & Bucer Apostolo
 scilicet veracior, seuerior, animosior, libera & exporrecta
 fronte dicet, quod nõ erat ausus Apostolus? Ignorantiam
 Dei omnes habetis hæreditaria propagatione congeni-
 tam, atque etiam in sanctis ipsis semper permanentem.
 Et quid si ne gentilibus quidem omnibus Apostolus igno-
 rantiam Dei adscribat: cum fateatur ad Romanos primo,
 Philo-

Philosophos, & Ethnicos quosdam prudentiores, cognitionem eius habuisse. Generale est donum istud, quod ut fidem & cultum Dei aliquatenus præcedat, necessum est, sicut Apostolus innuit ad Hebræos vndecimo: Accedentem oportet credere, quia est Deus, & inquirentibus seremunerator sit.

Ab hac tam excellenter hæretica doctrina derivat Bucer consequenter in sanctos criminum & vitiorum integros fluuios. Hinc, ait, Deo tam in verbis promissionis quam fidei non integrè credunt, non invocant ex animi sententia ac fiducialiter, nec timent ex toto corde, nec amant. Sunt difficiles & tardi ad obedientiam Dei, proni autem & expediti, ad persciciendum

Impij hæretici quales ipsi sunt tales putat esse & sanctos.

ea quæ caro adversus Deum concupierit. O contumelias, ô ora, taxis non verbis retundenda. Usquequo Deus improperabit inimicus? Irritat adversarius nomē tuum & dexteram saluationis tuæ. Ne obliuiscaris voces inimicorum tuorum, superbia eorum qui te oderunt ascendit semper. Sicine permittunt sibi pseudo Christiani, & verbi Dei illa, fores perditissimi, de sua perfidia metiri etiam fidem sanctorum, ad prophanam suam impietatem æstimare illorum inuocationem, ardentem charitatem sanctorum æquare suis frigoribus, de sua rebellionē taxare illorum promptissimam obedientiam. In verbo, inquit, promissionis & fidei non integrè credunt, sed vbiq̃ue reclamatione Apostolus, Sancti per fidem, inquit, vicerunt regna, operati sunt iusticiam, adepti sunt repromissiones: per ludibria, per verbera, per vincula, per carceres, per lapides, per gladios, angustiati, afflicti, tentati, occisi, ut dignus non esset eis mundus, omnes testimonio fidei probati sunt. Sic de se ipso 2. Timot. pri. Scio cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum seruare usque in illum diem. Et quarto capite, Bonum certamen certavi, cursum consummaui, fidem seruaui, &c. Et de Abraham Roma. 4. Abraham non est infirmatus fide, nec considerauit corpus suum emortuum, cum iam centum esset annorum, & emortuam vuluam Sarra. In repromissione etiam Dei non hæsitauit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo, plenissimè sciens, quia quæcunq; promisit Deus, potens est & facere, ideo & reputatum est illi ad iusticiam. Ne putaretur autem fides

Perfecta sanctorum fides.

Hebr. 11.

des illi cōtantur sed &c. Eabile cōquent
Co
ducia
illi cō
Clam
tus su
nondu
charit
tum,
omnia
cora,
rum p
euang
liosa
crina
putan
ro ar
sacra
stimo
ra no
retico
talle p
stame
uenie
simili
genti
Ad
q̃; lor
Maie
aliqu
passio
(que
pietas
simul

des illa non esse imitabilis, subdidit: Nō est autem scriptū tantum propter ipsum, quia reputatum est illi ad iusticiā, sed & propter nos, quibus credentibus in eum reputabitur, &c. Ergo secundum Apostolum & nobis non est impossibile credere ad Abrahæ exemplum, sed frequens, si frequentes sunt iusti.

Consequenter (ait Bucerus) *Non inuocant feruenter & fiducia. Sed contra dicit illi Psalmographus, & quotquot illi cōcinunt, dicentes: In toto corde meo, exquisiui te. Itē, Clamaui in toto corde meo, exaudi me domine, deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo. Quibus calumniis nondum exatiatus, Non verē amant Deum, Dicit.* Cū tamen charitas Dei diffusa sit in corda eorum per spiritum sanctum, qui datus est ipsis, in quo & clamant Abba pater: & omnia etiam quæ videntur lucra esse, arbitrantur vt stercora, vt Christum cū Apostolo lucrifaciant. Quarum rerum plenę sunt vtriusq; testamenti pagine. Tandem autē euangelij vanissime iactator, cum tanta dixeris contumeliosa de tuo, ex euangelio nobis quid affers, quod cum doctrina tua conueniat? Adeo sunt hæretici temerarij, adeo putant sibi quidlibet sine testib⁹ vt ausint, licere. Nos vero arbitramur hīc nihil excidisse nobis, quod non vbiq; sacra scriptura spiret: protulimus autē pauca de multis testimoniis, ne plus nimio lectorē onerarem, contenti opera non magna, ostendisse tantum, quod non conueniat hæreticorum dogmati cum sacris scripturis. Curioso (qui fortasse plura desiderabit) liberum erit nouum cum veteri testamento percurrere, mille locis, & nusquam ferē non inueniet, quod opponat aduersariis. Est enim tota vbiq; sui similis scriptura sacra, vt non metuum, ne quid occurrat legenti, à nostris, hoc est, catholicis diuersum.

Adhuc memoria retineo, quod nuper clarissimus, idemq; longē doctissimus vir Gerhardus à Veltuick, Cæsareę Maie. à secretis, me admonuit aliquando. Hīc curis aulicis aliquātis per sepositis ad nos secesserat, quo sacratissimos passionis & resurrectionis domini nostri Iesu Christi dies (quę est ei⁹ pro more prisçæ & syncerę religionis in deum pietas) vnā nobiscū celebraret. Simul nobiscum nocturnas simul diurnas preces & laudes, per totos illos dies modulabatur.

Scōrum
innocatio
feruida.
Psalm.
118.

Romā. 5.
Rom. 8.
Philip. 2.
Scōrum
amor in
deum.

Gerhardus
à Veltuick
Secretarius
Cæsareę
Maie.

labatur. Recitantibus autē nobis quotidie (sicut moris est) octonarios illos psalmi cxviij. ad preces primas, tertias, sextas & nonas suo ordine, suspirabat frequentius (quippe qui versus illos tacitus secum versaret, cōferretq; cū dogmate, vt postea apparuit, aduersariorū) atq; adeo vicem dolebat eorum, quos tam prauis & horrificis opinionibus, sectæ authores dementarent, spoliarentq; fructu suauitatis illius, quæ est honorum in spiritu sancto. Hinc semel in die sacratissimo Paschæ, inter confabulandū (vt fit) à prandio, sciscitanti mihi tantorum suspiriorū causam, respondit in hanc ferē sententiam: Non te latet mi Prouincialis, quid doceant Neochristiani isti, pseudeuangelici, de ingenio & natura hominis, quàm nihil boni ei permittat, licet ad deum iam conuerso. Hactenus enim permittūt nobis fieri Christianos, vt nihilominus interim maneat nobis Deus suspirator & formidolosus. Aiūt nos vacare metu, fiducia, & amore Dei, desperare gratiam, irasci Deo, odisse legem, præcepta & iudicia Dei, deniq; & Deum ipsum, & has tales affectiones per omnem vitam in omnibus durare, hæc esse vere graua peccata, & manere in nobis semper deploranda. Atqui cū nihil minus pij & boni homines, quàm eiusmodi motus in se experiantur, nisi fortē surrepticia dæmonū tentatione, persuadent tamen infelicibus & vanis hominibus, vt credāt se tātis criminibus supremè affectos. Incutūt terrores, horrores, iras, formidines, desperationē, eaq; oīa quæ à spiritu illo paraclero, suauis, benigno, & miti, qui datus est nobis, sunt alienissima. At nihil tale sonabat psalmi illi, quos certū est, à spiritu veritatis dictatos. Proinde mirabar hominum istorum spiritum, quem in animas imprudentium transfūdunt: hæc erat suspiriorum de quibus rogas causa. Dolebam quoque supinitatem nostrorum, qui hæc quotidie legerent, nec tamen obseruarent omnia aduersariis compugnare. Quod danid dicit, Legem pone mihi domine. si Melanthoni credimus, nemo erit qui possit sibi legē à domino præscribi, quin auerteretur protinus omnem legē Dei. Sic quod idem ille Psalmographus ait: Iniquitatem odio habui & abominatus sum, num putas & Melanthonem dicturum? qui adeo contendit, nihil tam consentaneum

*Hæretici
adducunt
homines
in desperationem.*

*Vt conueni
at aduersariis cum
psalmis.*

sententiū esse naturæ & ingenio nostro etiam post baptis-
 mum, quam vicia & iniquitatē amare atq; complecti. Item
 quod dicit, Quomodo dilexi legem tuam domine, tota die
 meditatio mea est. Et iterum, Quam dulcia faucibus meis
 eloquia tua, super mel ori meo, quia exultatio cordis mei
 sunt. Hęc & ijs similia, num putas & Lutheranos dicuros?
 Nihil minus, cum nihil sonent Luther, Bucer, Melantho,
 Coruinus, Sneppius, & id gen^o mali ominis harpyæ aliud
 quam odiū, cōtemptū, & displicentiam legis diuinæ, perin-
 de ac si mens & voluntas hominis bona, tā sit corrupta quā
 caro viciata: quanquam confabulatio nostra erat potissimū
 de Apologia Melanthonis, in qua sunt sententiæ istæ fre-
 quentes, nondum enim scriptum istud Buceri videramus.
 Atq; inter hæc nō præterit vir ille acutissimus, hoc quod
 Dauidem nō fugerit, concupiscentiā illam originalē pro-
 nam esse ab adolescentia in malum. Quippe qui iam eius
 periculum aliquando fuerat in seipso expertus. Sed homi-
 nem, inquit, censuit Dauid æstimandum, non de parte sua
 bruta, nisi hæc eadē in homine dominaretur, sed de ratio-
 nabili partē, quam sanat gratia, inhabitat spiritus sanctus,
 toti imperans homini: Contra verò isti totum hominē bru-
 tum faciunt, vires eius superiores confundunt cum inferio-
 ribus, quod harum est, illis, quod illarū, istis nō infrequen-
 ter tribuunt. Cū plurima in hanc sententiā præclare di-
 xisset (tā enim & doctē differuit, & piē de eiusmodi reb^o
 vt omnia eius dicta assequi non possim) tandem ait sibi vi-
 deti psalmum illum propriē horrificis istis & nequam hæ-
 retibus, spiritus sancto dictante oppositum, monuitq; tantū
 idem vt & ipse obseruarem, se nihil addubitare, quin faci-
 lē diiudicaturus essem eum nulla falsa opinione hac in re
 errare. Postero verò die cum à latere mihi proximē in or-
 chestris chori adstaret, sic vt cubitu suo meum attingeret,
 iterumque psalmi illi recitarentur, quoties concineretur
 aliquid, quod affectum nostrum bonum erga Deum ex-
 primeret, cubitū suū lateri meo, quò faceret attentū ap-
 primebat, ac repetens quod erat lectum, clam in aures de-
 nuo insusurrabat, Quia ipsam volui, volui, Iudicia tua
 iucunda, iucunda. Ecce concupiui mandata tua, Ecce
 concupiui, Hęc me consolata, consolata. Omnia hæc
 ne

Psalms
118.

Ibidem.

ne quid nō animaduersum præterlaberetur, tam vehemēter viro illi doctissimo improbabatur pseudoeuāgelicorū istorum dogma: quod tibi quoq; lector Christiane, vsu veterum non dubitauero, tantum si studio (quo vir ille) volueris hunc psalmum relegere.

*Bonū dei
spiritū ex
tingunt
heretici.*

Immanes sunt hæreses istorum, quibus bonus ille consilator, mitis, dulcis, suavis, tranquillus & pacificus dei spiritus, in nobis planè extinguitur: malus cum horrore, formidine, perpetua dubitatione & anxietate ad desperationē vsq; intromittitur & fouetur. Quapropter iratus haud dubium deus, tradidit eos in reprobū sensum, vt resissā veritati, credāt autem falsitati, benefactis nullum tribuat honorem, probent verò quæ non conueniunt, quæque ipsa abhorreat ac detestetur natura.

*De carnis
natura ad
modū sen
tiunt ad
uersarij
cum Ma
nichæis.*

Neq; verò nos adeò latent eorum refugia, tenebræ, & latibula quibus solent errores suos, ne facile omnibus appareant, occulere, dicent omnia ista sedere in carne, & naturam, quatenus natura est, eiuscemodi vicia moliri. Talia deliramenta canant admiratoribus suis, Manichæorū sunt nugæ istæ, non doctrina Christianorū. Carni enim & sanguini, neq; intelligere conuenit, neq; ignorare, neq; item aut cōtemnere aut deligere aut dubitare, aut diffidere aut amare, aut odio habere. Si quid eiusmodi subrepat, cognoscere oportet suggestiones plerumq; esse diaboli, non bruta carnis vel naturæ.

1. Cor. 13.

Sed forsā quod de ignorantia constituūt, recitent in Paulum, quod dicat, videm⁹ nunc per speculū in enigmate, tunc autem facie ad faciem. Nūc cognosco ex parte, tunc cognoscam sicut & cognitus sum. Rectè Apostolus, isti non bene, qui cognitionem imperfectā volunt esse peccatum: quod Apostolus non facit, sed comparat eam ad visionem perfectā & beatæ fruitionis, quam vt hic non consequimur, ita expectamus dandā olim nobis in præmium. Quanta autem vniciq; dum peregrinamur sufficiat, nemini à deo petenti negatam Christiana est sententia. Porro aliud est scire & nosse deum, aliud frui eius contemplatione. Non ignorant opinor, aduersarij, vt de ipsis exemplū eis proponam, Ecclesiæ Colonien. dignitatē & opes, quas sperant in peculio suo aliquando numerare: hic est enim

Chri-

Christus & Deus eorum, sed nondum eis fruuntur, nondum tenent numerum, pondus figuram, numismata. Ita de Deo cogitandum est, aliud est scire Deum, aliud contemplari, videre, tenere, possidere. Hic scimus Deum, hic credimus. *Psal. 16.* Satiabor autem canit lyra regia, cum apparuerit gloria tua.

Arbitror rationes quas Bucer contexit, abinde satis dissolutas factumque lectori perspicuum Bucerum sicut araneos subtilitate, ita & telarum fragilitate æquasse. Restat ut ad patres quos nobis opponit, respondeamus.

Cum patres ferè omnes quotquot aut sacras scripturas, *Responso ad allegationes Buceri ex patribus.* aut redemptionis nostræ mysteria exposuerunt, de casu priorum parentum, & eius per Christum restitutione diligenter scripserint, solum è tantò numero nobis opponit Augustinum: quanquam nec ipsum habeat sibi fauentem.

Bene autem quod ad patres prouocat, hoc nimirum expectabamus. Patribus libenter cedimus, itidem faciant & ipsi qui nos eò prouocant, si ostenderimus patres pro nobis, non pro eis facere. Igitur quam vanè, quamque infideliter beatum Augustinum, præter eius mentem & sententiam alleget, aperiemus.

Quamuis enim B. Augustinus in tam multis suis scriptis *Augustini sententia de peccato originali post baptismum.* quoties incidit baptismatis mentio, diligenter inculcet hæc esse baptismatis præcipuam vim, ut efficaciter & verè abluat, auferat, tollat, euacuet, eradicet, & penitus extirpet ipsum originale peccatù, quatenus peccatù est, id est, præuaricationis culpam, ita ut nihil resideat amplius noxæ impurificatis, inquinamenti, culpæ aut reatus in baptizato, relicta concupiscentia quasi fomite quodam in carne, quæ non sit quidem verè & propriè peccatum, sed morbus quidam qui post baptismum nequeat verè peccatum appellari (nisi figuratè tantum, eo loquendi modo quo rem quæpiam, licet aliter affectam, de nomine priore appellamus, ut si Paulum factum apostolum persecutorem appellemus, Petrù piscatorem, & Matthæum telonem, quo certè modo & concupiscentia, prius peccati nomen apud apostolù Paulum alicui retinet) assignetque nobis alias atque alias causas, cur appellationem talem permittant scripturæ, diligenter & sollicitè cauens, ne male in Paulo erremus, aut credamus peccatù esse quod nõ sit verè peccatù. Quæuis (inquam) tot tã-

H isque

tisque declarationibus eximat nobis B. Augustinus hanc opinionem, non pudet tamen Bucetum hinc inde decertas aliquot ex Augustino voculas, perpetuæ eiusdē S. patris sententiæ opponere, & vel inuitum Augustinum facere partium suarum: sed non patietur idipsum Augustinus, ante enim plus centum locis Bucero contradicet oculatissimus ille & acutissimus scriptor, quàm vel semel in tā multis ab eo conscriptis voluminibus imprudens pro Bucerna faciat impietate.

Allegata ex Augusti per Bucetum. Prima igitur allegatione Bucerus citat Augustinum, contra Iulianum libr. 3. affirmantem concupiscentiam nō tantum dici, sed & esse peccatum. Item libro 5. contra eundem cap. 3. vbi ait: Concupiscentia carnis aduersus quam bonus concupiscit spiritus, & peccatum est, quia inest illi inobedientia contra dominatum mētis, & pœna peccati est, quia reddita est meritis inobedientis, & causa peccati est defensione consentientis, vel contagione nascentis. Quid Bucerus? qui fit vt hæc legeris, & nō alia eodem loco contra Iulianum & te quoque clarè & apertè multo copiosius dicit:

Augustinus heretice contra Iulianum. Equidem cū aperto libro illo, locū quem tu allegas, quærerem, incidi in sextum librum aduersus eūdem Iulianum, statimque obtulit se in fronte eius lōgè alia sententiā quàm sit tua. Inspexi deinde sequētia aliquot capita, nec fuit vllum, quod nō vehemēter tibi aduersaretur: in omnibus enim statuitur per baptismū peccata omnia euacuari. Cap. 1

Con. Iulianū lib. 6. cap. 1. hæc sunt eius verba: In Christo baptizantur, ergo peccata moriūtur. Cui peccato quæso te, nisi quod originale cōtra-xerunt? Argumentationes hominū conticescant, abscondit hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelauit ea paruulis.

Matth. 11. Si tibi Christiana fides displicet, apertius confitere: nam Christianam fidem aliam non potes inuenire. Vnus homo est ad mortem, vnus ad vitā: Ille tātum homo, iste Deus & homo: Per illū est mundus inimicus factus Deo, per istum mundus reconciliatus Deo, electus ex mundo. Sicut enim

1. Cor. 15 in Adam omnes moriūtur, sic & in Christo omnes viuificabuntur: sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginē eius qui est in celo. Hæc stabilimenta fidei Christiana, qui subuertere nititur stātibus eis ipse subuertetur &c. Vides lector, ea quæ Augustino Cōtra Pelagianos dicuntur

cuntur, in Buceranos quoque aptissimè quadrare? Vbi & hoc obserua, quod in extremis laborant omnes ferè hæretici: Pelagiani enim abnegatores peccati originalis, negabāt nos in Adam omnes mortuos, Bucerani verò eiusdem peccati assertores, negant idipsum per Christum auferri. *Ibidem*
 Cap. 2. ita ait: Reatus ille qui sola regeneratione dimittitur, quæadmodū cū inesset non sentiebatur, ita eius ablatio fide creditur, nō carne vel mēte sentitur. Ideo in huius rei obscuritate te iactas, & aduersus veritatem, quæ ostendi hominum maximè carnalium sensibus non potest. Quāto magis vt putas acriter, tantò magis infideliter pugnas. Sed verte omnes te te in facies, & quicquid siue animis siue arte vales, quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte eius baptizati sumus: ergo verū est nos mortuos esse peccato in morte Christi, quæ fuit sine peccato. Ita quidem Augustinus cōtra Pelagianos, quod in aduersa ripa baptisimi Buceranis hæretibus iustiori obiicimus ratione. Tertio verò capite ita habet: Cum autē paruulus prorsus nullum habeat omnino peccatū, restat vt nullū eidem aliud auferatur nisi originale. *Ibidem*,
cap. 3. Originale peccatū, quod iam remissum est parentibus baptizatis, manere demonstratur in paruulis, nisi & ipsi baptizentur. Item capite quarto: Nec nos dubitamus, quia baptismate delictum omnine mundetur. Item capite quinto: Tu tanquam in cælo iam inter angelos immortaliter habitans, verba infirmitatis & mortalitatis irrides, & ea exponens non secundum meum sensum, sed secundum dolum tuum dixisse me affirmas, quod gratia non perfectè hominem nouum faciat (Obsecro te lector, an nō idem quod Iulianus dicit & Bucerus de Augustino, sed audiatur consequenter) Non hoc dico, Attende quod dico, gratia perfectè hominem nouum facit, quandoquidem & ad corporis immortalitatem, plenamque felicitatem ipsa perducit. Nunc etiam perfectè innouat hominem, quantum attinet ad liberationem ab omnibus omnino peccatis, (nota ab omnibus omnino peccatis) non quantum ad liberationem attinet ab omnibus malis, & ab omni corruptione mortalitatis, qua nunc corpus aggrauat animam. Et post aliquanta: Vbi me audisti siue legisti dicentem, Non innouari homines per
 H ij baptif.

Ibidem,
*cap. 3.**Cap. 4.*
Cap. 5.

baptismum, sed quasi innouari: non liberari, sed quasi liberari? non saluari, sed quasi saluari? Absit vt ego inanem dicerem gratiam lauacri illius in quo renatus sum ex aqua & spiritu, quo liberatus sum à reatu omnium peccatorum vel quæ nascendo traxeram, vel malè viuendo contraxerã. Non sustinet Augustinus talia sibi à Iuliano affingi, & quomodo sustineat sibi affingi à Buceranis? quomodo ferat sibi mendaciter imponentes peccata in baptismo non deleri, sed absque imputatione manere? Et cap. 6. Iuliano hunc in modû argumentanti, Si reatus concupiscentiæ carnalis in baptismo euacuatur, Ergo in baptizato erit concupiscentia sancta Dei filia. Respondet, nos qui malam dicimus concupiscentiam, & manere tamen in baptizatis, quâuis reatus eius, nõ quo ipsa erat rea (neq; enim aliqua persona est) sed quo reum hominem originaliter faciebat fuerit remissus atq; vacuatus, absit vt dicamus sanctificari, &c.

Operæ precium fore non arbitrabar legere plura, cû nõ immerito suspicarer, hunc beatum patrem, hunc sanctum doctorem, toto libro ita procedere & declarare peccatum ipsum profus in baptismo ablui & purgari. Retuli igitur me ad librum quintum, vnde cap. 3. Bucerus verba citauit, sed nequaquam sententiam Augustini, nisi putamus Augustinum in mille alijs locis, memoria lapsum, aut dormitasse, hîc verò vigilasse, vt suam videlicet sententiam, solis eis furtiuè & occultius, vno tantum loco proderet, nõs verò, tot locis fallere voluisse. Vt autem veram eius loci sententiam assequamur, obseruandum nobis est, cuiam scribat Augustinus, quod sit argumētum, & quæ intentio scribētis. Iulianus acerrimus disputator, tuebatur heresim Pelagianam, quæ asserit peccatum transgressionis hæsisse in ipso suo authore Adam, nec in posteros dimanasse, pœnã verò eius peccati transmissam etiam in posteritatem. Augustinus contra, vtrunque & pœnam & peccatum, affirmabat in omnem posteritatem transire. Cui cum opponeret Iulianus, quod pœnã peccati nõ cõueniret esse, aut appellari peccatû, cû pœnã quælibet per iusticiã irrogetur, commendã ob id potius quàm vituperãda, quod iusticię deseruiat, peccatû autẽ nihil haberet cum iusticia cõmune, & est præterea vituperabile. Respõdit August. Nõ infrequẽs esse,

Aduersarij verba, nõ sententiã Augustini allegant.

Iulianus argumētator.

Augustinus respõdet.

esse, vt sit peccatū posterius præcedētis peccati pœna: quod multis exēplis probat, vt de cæcitate cordis: quæ cū sit peccatum, infligitur à Deo pro superbia præcedēte, vt sit eius *Peccatū* quādā pœna. Sic infana gentiliū luxuria peccatum erat, & *peccati* pœna quæ infligeretur pro crimine idololatriæ, tradidit enim illos Deus, ait Apost. in desideria cordis eorū, in im- *pœna.* mundiciā, vt cōtumeliis afficiant corpora sua &c. Ad eundē *Rom. 1.* modū cēset August. se habere malū illud in quo nascimur, quod cum sit pœna peccati trāgressionis, nihil vetat idem verē peccatū esse, propter inobedienciā cōtra dominatum mentis. Ita Argutatur Augustinus. Ex quo fit perspicuum Iulianum disputare, & Augustinum respondere de peccato originali, considerato in eo statu in quo est, quando à parentibus contrahitur, nō autem in statu in quo est post baptisimi purgationē. Quæstio enim erat de natiuitate carnis, utrū peccato originali esset obnoxia, non de regeneratione spiritali: vtrisque enim extra controuersiā erat, baptismum præcedentia peccata omnia abluerē. Proinde nō mirum quod Augustinus inobedienciā contra dominatū mentis ita consideratam, hoc est, secundum carnalem natiuitatem affirmet esse verum peccatum: hoc enim Ecclesia semper docuit: At Bucerus Augustinū nobis obiicit, quasi loquatur de regeneratis. Euanescit igitur hæc eius obiectio. At insistet Bucerus, Inobedienciā cōtra dominatum mentis durare etiam post baptismum, quæ si fuerit idonea peccati ratio ante baptismum, erit & post baptismum ratio cur sit verē peccatum: fatemur perdurare, sed ablutam, & ab omni peccato mundatam purissimo sanguine obedientis Christi, vt nullā in se contineat deinceps peccati rationem, cui antea hoc vt peccatum esset sufficiebat, quod cōtra dominatum mentis insurgeret. Si haberent aduersarij aures audiendi iam dudum exaudissent Augustinum, hoc ipsum iterum atque iterum ita passim exclamantem, vt vix quicquam frequentius.

Iam quod tractatu. 41. in Iohannem eundem Augusti. *Ad secundum* allegat dicentem: *Quandiu viuis peccatū necesse est esse in mēbris tuis.* Verba sunt Augustini per occasionem *gust. ni di* explicantis illud Paulinum: Non ergo regnet peccatum *etum.* in vestro mortali corpore. Dicat autem ipse nobis Augu- *Rom. 6.* stinus

H iij stinus

stinus an faciant hæc sua verba aduersum nos, vtrum velit peccati nomine intellectum quod vult Bucerus, an potius contra quod nos? Libro primo professio de nuptiis & concupiscentia ad Valerium, eundem Apostoli locum exponens, disertis verbis ait: Ipsa quidem concupiscentia iam non est peccatum: in regeneratis quando ei ad illicita opera non consentitur. Sequitur: Sed modo quodam loquendi peccatum dicitur, quod peccato facta est, cum iam in regeneratis non sit ipsa peccatum: sicut vocatur lingua locutio quam facit lingua, & manus vocatur scriptura quam facit manus. Quo sensu neque nos negauerimus peccatum, quoad viuimus esse in membris nostris. Ita liberat nos Augustinus ipse ab obiectione ista. Non verò hoc tantum libro vbi eundem illum (vt diximus) Apostoli locum exponit, sed & libro quem Bucerus citat: vbi miror quod non legerit vel antecedentia vel sequentia verba: præcedit enim aliquanto superius, paruuli nondum ambulant & iam sunt compediti: traxerunt enim de Adam, quod soluat per

CHRISTVM. Quid soluitur autem nisi peccatum? Et post pauca, nemo reconciliatur nisi ex inimicitis, inimicos autem nos non natura sed peccata fecerunt. Quomodo autem reconciliamur, nisi soluat quod inter nos & ipsum separat? Ait enim propheta: Non grauauit aurem ne audiat, sed peccata vestra separant inter vos & Deum.

Esaiæ. 59 Quia ergo non reconciliamur nisi ablato eo quod in medio est, & posito quod in medio fit: Est enim medium separans, sed contra est mediator reconcilians. Medium separans est peccatum, mediator reconcilians, est dominus Iesus Christus. Vnus enim Deus, & vnus mediator dei & hominum, homo Christus Iesus. Vt ergo tollatur maceria separans, quod est peccatum, venit ille mediator & factus est sacrificium sacerdos ipse. &c. Hæc omnia eodem tractatu Augustinus. Vbi attendas velim, nemine reconciliari deo, nisi ablato peccato. Aut neget ergo Bucerus quæquam viuenti Deo posse reconciliari, aut fateatur ablatum peccatum. Secundo, Peccatum separare à Deo, Christum reconciliare. Ergo vbi verum peccatum est, est & vera separatio. Si autem vera separatio, quomodo mediator reconciliat? Quo sophismate euadet hic Bucerus absurdissimam contractionem? Sequetur enim

1. Tim. 2. Quia ergo non reconciliamur nisi ablato eo quod in medio est, & posito quod in medio fit: Est enim medium separans, sed contra est mediator reconcilians. Medium separans est peccatum, mediator reconcilians, est dominus Iesus Christus. Vnus enim Deus, & vnus mediator dei & hominum, homo Christus Iesus. Vt ergo tollatur maceria separans, quod est peccatum, venit ille mediator & factus est sacrificium sacerdos ipse. &c. Hæc omnia eodem tractatu Augustinus. Vbi attendas velim, nemine reconciliari deo, nisi ablato peccato. Aut neget ergo Bucerus quæquam viuenti Deo posse reconciliari, aut fateatur ablatum peccatum. Secundo, Peccatum separare à Deo, Christum reconciliare. Ergo vbi verum peccatum est, est & vera separatio. Si autem vera separatio, quomodo mediator reconciliat? Quo sophismate euadet hic Bucerus absurdissimam contractionem? Sequetur enim

enim idem & separatum esse à deo, & non separatum, reconciliatum & non reconciliatum. Tertio pro separante peccato quod aufertur succedere mediatorem Christum, utique sua gratia: Ex quibus fit perspicuum, Augustinum absque vlla dubitatione, nihil minus velle, quam peccatū quodcumque in reconciliatis manere. Quod ipsum pluribus adhuc verbis eodem ipso tractatu agit. Vnde versa pagina sequitur. Quicquid peccatū est à nobis antea deletū est in baptismo: Nunquid quia deleta est tota iniquitas, nulla remansit infirmitas? &c. Ecce infirmitatem post baptismum relictam, sed nullum peccatum, aut iniquitatem. Atque ita factum est, ut ibidem inter exponendum illud Apostoli legitur, Ego ipse mente seruo legi Dei, carne autem legi peccati &c. quod Apostolus vocat peccatum, ipse nunc infirmitatem, nunc languorem, nunc cum Apostolo peccatum appellaret, dixeritq; verba quæ Bucer diuerso sensu perperam allegat: Quandiu viuis necesse est peccatum esse in membris tuis. Non sensu cōtradietorio (nisi putamus Augustinum fuisse mente captum, qui dicat necessario manere idem, quod statim dixerat penitus auferri) sed peccati nomine cum Apostolo languorem & infirmitatem significans. Nec admittunt verba illa sensum alium. Quod potest enim esse aliud in membris peccatum quam languor & infirmitas, quæ corpus afficiunt? Peccatum vero quod propriè dicitur est solius animæ. Euanuit ergo & altera iam ex Augustino allegatio.

Roma. 7.

Quod tertio nobis eundem opponit lib. 5. cap. 3. contra Iulianum in hanc sententiam: Si circumspectus & cautus esses, cognosceres utiq; veram esse iniquitatem, quod vires inferiores hominis superioribus repugnāt: fecit nobis non parum negocij, fructuosi tamen. Interim enim dum hanc sententiam quero, inuenio alia, quæ minus queerebam, & inuenisse gaudeo. Atq; utinam Bucerus libros illos aduersus Iulianum studio cognoscendæ veritatis legisset, multo profectò melius quam nunc, imò hac in re nobiscum sentiret. Hoc autem quod fingit Augustinū dicere, legit per transennam: nihil enim eius ibi dicitur, sed contrariū. Dixerat aliquando August. contra Pelagianos, quod & lib. 13. & 14. de ciuitate Dei frequentius legitur,

Ad tertū
ex Augu-
stino alle-
gatum.

H iij inobe-

inobedientiam (nimirum concupiscentiæ) inobediens homini iustissimè retributam, propterea, quod æquum erat, vt ei qui fuerat suo Domino & creatori inobediens, ab inferiori suo vicissim non pareretur: quam sententiam & hîc aduersus Iulianum defendit, censetque æquissimum esse, quod Bucer iniquum, tam rectè Augustinum citat.

Postremò refert Augustinum tradere quod hac de causa, vt quia inferiora reluctantur superioribus, Ambrosius concupiscentiam appelliter iniquitatem. Verba Augustini cõtra Iulianum libro 2, ita habent: Ambrosius istam legem peccati cuius manentis reatus in sacro fonte remissus est, propterea vocauit iniquitatem, quia iniquum erat, vt caro concupiscat aduersus spiritum. Audis hîc Lector, reatum concupiscentiæ in sacro fonte remissum, & tamen appellari ab Ambrosio iniquitatem: quæ cum sit quedam cõtradictio, nõnne tibi videtur Augustinus cõtradictionem omnem voluisse tollere, atque in hanc loqui sententiam? Non propterea vocauit Ambrosius legem peccati iniquitatem, quod vera iniquitas esset, cum reatus omnis sit ablatu, sed propterea, quia iniquum, id est, inordinatũ & præposterum erat, vt caro concupisceret aduersus spiritum. Quod vel hinc cognosci potest, quod paulo superius in eodem libro iam dixerat idem ille Augustinus: Iamne dicentis? iamne respicis? iamne respicis & in baptisate fieri omnium remissionem peccatorum, & cum baptisate quasi civile bellum interiorum remanere viciorum? Non enim talia sunt vicia, quæ iam peccata dicenda sunt, si ad illicita opera spiritum concupiscentiæ non trahat, & concipiat pariatque peccatum. Ita Augustinus.

Dispulimus nebulas omnes quas Bucer offudit, allegata ex Apostolo ostendimus ei nihil conferre: rationes dissoluimus, & Augustinum quoque demonstrauius esse nostrum, non aduersariorum.

Testimonium - Quando vero sibi permittunt aduersarij veritatis arcem & Ecclesiæ castra nostris ciuibus, nostris armis atque opibus oppugnare, ac patres vel reluctantes, oborto collo aduersum nos rapere, cur non æquiore bellantium iudicio, nobis liceat eosdem, nempe ciues pro patria, pastores pro ouibus, præceptores pro discipulis, muros, turres &

portas Ecclesiae pro eius defensione hostibus opponere? *in bapti-*
 doctrinamque quam Bucerus euertere non potuit, nunc *zatis pec-*
 tantis fulcire columnis? Et quidem Bucer ex Augustino *catum.*
 suppilata aliquot verba corrasit, que contra veritatem tor-
 queret. At nos non Augustinum modò, sed veterum Eccle-
 siæ scriptorū integram phalangē, nec suppilata huius aut
 illorum hinc inde verba, sed perfectas sententias, nec per
 vim cōtortos patres, sed vltro pro nobis se totos offeren-
 tes, possemus pro nostri dogmatis assertionē aduersariis
 obicere. Verū cum sit constitutum nobis, prolixitatis
 vitandę causa (quam nec ipsam satis vereor nos effugisse)
 prelio decertare magis quam bello, præcipuos tantum, &
 ab omni Ecclesia receptos, nec multis iaculis oneratos, in
 aciem statuemus. Prodeat igitur nobis in primis

Epiphanius, qui tomo contra hereses primo veterem
 Procli Origeniani heresim describens, manifestat, vnde *Epipha-*
 Bucer heresim suam sit mutuatus, vbi Procli sententiam *nus.*
 his verbis refert: Viuente adhuc corpore antequam mo-
 riatur, necesse est simul viuere peccatū, intus in nobis ra-
 dices suas abscondens, etiam si forinsecus per castigationū
 ac admonitionum sectiones fuerit refrenatum. Alioqui
 post illuminationem nō cōtingeret nos iniusta facere, vt-
 pote peccato penitus synceriter à nobis ablato. Nūc vero
 etiam postquam credimus, & ad aquam purificationis de-
 uenimus, sepe in peccatis reperimur. Nemo enim sic seip-
 sum à peccato alienum esse iacet, vt neq; omnino in ani-
 mo de iniquitate cogitet. Quare cōstat contrahi quidem
 ac sopiri per fidem nunc peccatum, vt ne fructus noxios *Luthera-*
 producat, nō tamen radicitus tolli. Et nūc quidem prauas *norum sen-*
 cupiditates ac cogitationes, velut germina ipsius cōtrahi *tentia de*
 mus, ne qua amara radix sursum enascens infestet, non si- *fide.*
 nētes hiare & aperiri cōclusa oscula ad faciēdos exortus,
 doctrinæ ratione instar ascie radices ipsius inferre nascent-
 tes secante. Tunc vero etiam ipsa cogitatio de malicia dil-
 sipabitur. Neque yero scripturarum testimonio hic sermo
 caret, si quis synceriter verum dicere velit. Nā nouit etiā
 Apostolus nōdum radicem peccati integrè ex hominibus
 sublatam esse, nunc quidem dicens: Noui enim quòd non
 habitat in me, hoc est, in carne mea bonum. Velle enim
 adest

Epipha-
nus.

Hæresis
Buceri à
Proclo in-
uenta.

Luthera-
norum sen-
tentia de
fide.

Roma. 7. adest mihi, operari verò bonum, non. Non enim quod volo facio bonum, sed quod non volo malum hoc facio. Si vero quod non volo hoc facio, non amplius ego facio ipsum, sed quod habitat in me peccatum. Nunc verò lector lege Dei secundum internum hominem. Sed video aliam legem in membris meis rebellantem legi mentis meae, & omnino captiuum facientem me legi peccati, quae est in membris meis. Adeò nondum contigit peccatum funditus ac radicitus excindi. Non enim penitus moritur, sed viuit. &c. Hastenus verba Procli ex Epiphano.

Obsecro te lector, quid aliud sonat Bucerus, cum ait peccatum viuere etiam post baptismum, idque necessario negat radicitus tolli, donec corpus per resurrectionem reformetur, ait castigationibus frenari, per fidem verò contrahi & sopiri, ne patiat fructus malos, nisi quod postremum istud ægrè cõstetur. Quin potius affirmat peccatum interim suos motus perficere, & nulla quiete sopiri, per eam autem operiri, vt non imputetur. Quo vno Proclianem heresim exuperat, vt palam fiat Proclum deteriorem in Bucero reuocatum ab inferis. Sic docet, sic adhibet similitudines, sic ad experientiam recurrit, sic apostoli Pauli verba ad suum sensum detorquet, sed hæreticissat peius, & falsior euadit.

Method. Eubulius Huic heresi, opponit Epiphanius beatū virum Methodium Ebulium, qui proluxa oratione opinionē illam cõfutat, ostendens, non à remanente in carne peccato, sed à diabolo (qui peccatū ob id appelletur, quod sit peccati author) cogitationes & desideria in nobis excitari, adeoque nō oriri in bonis & piis hominibus de radicibus latentis peccati, sed iniici & suggeri ab externis & inuisibilibus hostibus. Longum esset totam inferere cõfutationem: quam si nosse cupis, potes ipse legere apud Epiphanium. Habes hic proditū authorē hereseos Bucerae, habes & dānatū. Quid placet, damnato cum Bucero subscribere, an Epiphano & Methodio damnantibus?

Idem Epiphanius eodem tomo in octaua sexta: Figure, inquit, in lege fuerunt, veritas autē in euāgelio. Illic enim circūcisio fuit carnalis, quæ inseruit tempori vsq; ad magnam circūcisionem, hoc est, baptismum, qui circūcisio

nos à peccatis, & obsignat nos in nomen Dei. Compluribus locis eandem sententiam est apud Epiphanium reperire. Sed de multis patribus placet libare pauca.

Clemens.

Clemens successor apostoli Petri. epist. 3. ad Iulium & Iulianum episcopos: Regeneratis ex aquis & Deo renouata fragilitas prioris natiuitatis, quæ per hominem facta est, amputatur.

Cyprianus epistolarum lib. 3. ad Fidum fratrem, Prohiberi nõ debet infans à baptismo, qui recens natus, contagium mortis antiq̃e prima natiuitate cõtraxit, qui ad remissam peccatorũ accipiendam hoc ipso facilius accedit, quod illi remittuntur nõ propria, sed aliena peccata. Verũ in sermone de ablutione pedũ, apertius istud ipsum explicat in hæc verba: De abdito & secretissimo spiritu sancti munere huius gratiæ liquor emanat, sic lauans quos parentalis labe infecerat, vt nec actualis, nec originalis macula aliqua sui post ablutionem illam vestigia, derelinquat, &c. Vix poterat quicquã dici clarius: sed tamen adhuc idem ille B. martyr longè præclarius testimonium nobis affert in ser. de stella & Magis, vbi putat magnũ esse, baptismum sanguinis pro Christo effusi idem præstare quod aquæ baptismus operatur. Iamne aduersarij quidẽ negauerint sanguinis baptismo, peccatũ originale penitus excindi? Verba martyris sunt: Hi nuper cruore lacteo loti (de innocentibus loquitur) primitias baptisimi martyrio cõsecraverunt, tradentes posteris formam vbi necessitatis articulus excluderet morã, nõ minus ad lauacrum animæ sanguinem efficacem, quàm sanctificatas verbis solennibus aquas, maxime cum nec sanguis hoc elemento careat, sed aquarum motu per totum corporis alueum fluat. Spiritus vero sanctus & aquis & sanguini superfertur, qui subiectos sibi fouet & abluat, quo baptizante, idem occisio, quodmersio operatur, qua extinctam peccati vitam, virtutemq; emortuam, vtriusq; rei continet sacramentum, &c.

Cyprianus.

Cui Arnobius consonat in psal. 104. vbi figuram transitus filiorum Israël per mare rubrum quo baptismus significabatur, explicans ait: Nullus inuenitur in omnibus his mille generationibus baptizatis, vel vnus peccatũ habens in hora

Arnobius.

in hora baptismatis. Alioqui si peccatum habet, non credidit, & cum Aegyptiis merus est. Nam omnes qui crediderunt ex hora qua transferunt venientes ad consignationem, non inuenitur in tribus eorum infirmus, omnes firmi sunt, omnes confirmati sunt.

Basilii Magni. Hinc & Basilii ille magnus in exhortatione ad sanctum baptismum inter alia praecleara de baptismo dicit: Nunc quum baptismum promittat tibi animae tuae velut noui generaminis renouationem, quam tu anilem fecisti & ex iniquitatibus rugosam, ac maculosam reddidisti, contemnis benefactorem, & non accurris ad promissionem. Non cupiscis videre magnum promissionis miraculum? Quomodo sine matre regeneratur homo? quomodo inueteratus & fraudu cupiditibus corruptus iuuenescit rursus ac repubescit, & ad verum iuuentutis florem redit? Baptisma captiuorum redemptio, debitorum remissio, mors peccati, regeneratio animae, indumentum lucidum, sigillum cui nullae infidiae strui possunt, vehiculum ad caelum, regni largitor, adoptionis donum &c. Et iterum in eadem exhortatione: O rem admiratione dignam, renouaris & non conflat, reformaris & non contereris, curaris & non dolore affligeris.

Chrysofostomus in caput 19. actuum apostolorum. Quum imposuisset Paulus illis manus, venit spiritus sanctus super illos: hoc autem Ioannis baptismum non habebat, ideo & imperfectus erat. Sequitur: hinc ostenditur dogma magnum quod perfecte purgantur a peccatis qui baptizantur. Multo vero pulchrius & apertius in homilia ad baptizandos, omnis peccati extirpationem in baptismo fieri testatur: Nos, inquit, pollicemur vobis ostendere totius malicie vinculis absolui, & ab omni immundicia liberari, eos qui hoc lauacrum promerentur, verum ratio longe maiora declarat, non enim mundos tantum, sed & sanctos & iustos effectos Apostolus ostendit. Non enim dixit lauacrum estis tantum, sed & sanctificati & iustificati. Quid haec mirabilius &c. Sequitur: Ob quam causam hoc quod nobis peccata concedit non lauacrum remissionis peccatorum dicitur, nec lauacrum purificationis, sed lauacrum regenerationis. Quia non nobis simpliciter peccata concedit, nec simpliciter

1. Cor. 6.

simpliciter nos purificat malis actibus implicatos, sed tanquam a caelo generatos efficit. Nam de caelo nos condit, & inde conficit, non de terra componens iterum, sed alio nos elemento, id est, per aquarum naturam progenerat. Non enim vas simpliciter purgat, sed integrum nouat iterum. Nam cum vasa purgantur, etsi diligentia multa purgantur, quaedam vestigia nihilominus retinent vetustatis, & pristinae maculam non amittunt. Illa autem quae conflatario committuntur, cum flamma fuerint renouata, omnem maculam praeteritae fedditatis amittunt & nunc primum confectis non dissimilia proferuntur, aequali fulgore micantia. Vt igitur statuam auri metallo confecta, aliquanti temporis metis, fumo, & puluere, & eruginis sordibus coinquinatam, cum artificis manus acceperint, renouant fornacis ardore, & splendidam nobis lucidamque; demonstrant, ita & nostram naturam deus eruginatam mole peccati, & malorum gestorum fumo violatam, & omni pulchritudine quam primo ei donauerat denudata, in illos aquarum fontes, tanquam in purgatorium mittit, & pro flamma spiritus gratiam subministrat, & exinde, rudes effectos etiam solis radiis eleuat clarius lucentes: veterem hominem conterens &c. Quid hac similitudine aptius? quodue apertius testimonium, de peccati originalis euulsione dari poterat? Atqui hanc ipsam sententiam non hac tantum homilia prosequitur, sed & in expositione quinti capituli ad Rom. In genesim quoque & alios sacrae scripturae libros identidem repetit & inculcat nos non solum pharmacum morbo originali sufficiens per Christum accepisse, verum etiam perfectam sanitatem ac pulchritudinem, talem qua nec umbra nec vestigium veteris peccati sit in nobis relictum. Homilia. 33. in quartum cap. euangelij Iohan. dicit peccata in baptismo abluta non amplius apparere. Et in primum caput actus. Apostolorum: Non est vllum peccatum, vllaque impietas, quae non cedat, locum dei dono dei: loquitur de baptismatis gratia.

Ambrosius.
116.

Ambrosius in Apologia David: Non tam saepius quam plenius lauari petit David, ut conceptam sordem possit efluere. Nouerat secundum legem plura quidem mundandi esse subsidia, sed nullum plenum atque perfectum. Ad illud ergo perfectum, tota intentione festinat, quo iusticia omnis

psalm.
50.

nis impletur, quod est baptismatis sacramentū &c. Et in
in eadem Apologia: Lauari secundum euangelium con-
piscit, & super niuem se existimat, si lotus fuerit, dealba-
dum. Per Hyssopi fasciculum aspergebatur agni sanguine,
qui mundari volebat typico baptisate. Lauatur autē qui
diluitur æterni fontis irriguo. Et supra niuē dealbatur
culpa dimittitur. Denique de ipsa anima dicitur: Quæ est
hec quæ ascendit dealbata? antequam baptizaretur ipsa
est quæ dicebat: Nigra sum & decora filia Hierusalem.
Erat enim nigra tenebroso peccatorū horrore deformis,
sed posteaquā abluta per baptismum, remissionē meritis
delictorum, dealbata ascendit ad Christū. Inde per Esaiam
locutus est dominus dicens: Si fuerint peccata vestra sicut
phœniciū, vt niuem dealbabo, id est, si cruenta, si tetra mi-
dabo. Hæc est nix intelligibilis, de qua ait, quod domini le-
su in Euangelio refulserint vestimenta sicut nix, eo quod
peccatū non cognouerit caro ei? &c. Itē in epist. ad Deme-
triadē, dū homo exterior abluitur, mutatur interior, & fit
noua creatura de veteri, vasa iræ in vasa misericordie tra-
feruntur, & in corpus Christi cōuertitur caro peccati, de im-
piis iusti, de captiuis liberi, de filiis hoīm sūt filij dei. &c.

Esai. 1.

Innocentius prim^o ad Conciliū Carthaginē, Epistola
25, Christus per nouæ regenerationis purificationem pe-
teritū omne viciū, sui baptismatis lauacro purgauit. &c.

Citauimus hæctenus authores quos beatus Augustinus
solet & citare libenter, & sequi. Ipsum proinde nō amplius
citamus, contenti sententiam eius iam abunde satis in præ-
cedentibus expositam.

Si libet videre plura, lege eūdem libro de fide ad Petrum
capite 2. Item in Enchiridio ad, Laurētium capitib. 50. & 51.
52. Item super Genesim libro 6. & in iis libris quos scrip-
psit aduersus Donatistas, Pelagianos & similes hæreticos.
In quibus frustra sane miraretur, frustra quæ toties inquit
reret, quomodo peccatum illud contraherent filij baptiza-
torum, in quibus ipsum illud peccatum prorsus extirpatum
& deletum est, nisi firma & indubitata fide extirpatum esse
crederet? Ad Valeriū de nuptiis & cōcupiscentiis libro 1.
capite 19. ait, Mirū est quemadmodū à peccati vinculo per
gratiam liberati, gignant tamen eodē vinculo obstrictos,
quor

quos eodē modo oporteat liberari. Fatemur, mirū est: Sed quod latent foetus oleastrorum, etiam in seminibus olearū, quā & hoc crederetur, nisi experientia probaretur? Proinde sicut gignitur ex oleastri semine oleaster, cum inter oleastri & oleā plurimū distet, ita gignitur & de carne peccatoris & de carne iusti utriusque peccator: quāvis inter peccatorem & iustum plurimū distet. Gignitur autem peccator actu adhuc nullus, & ortu nouus, sed reatu vetus: Homo à creatore, captiuus à deceptore, indigēs à redemptore. Sed queritur quomodo trahi possit captiuitas proles etiam de parentibus iam redemptis? Et quia nō facili ratione indagatur, nec sermone explicatur, ab infidelibus non creditur &c. Sed nimium moramur in Augustino.

Isychius.

Isychius presbyter Hierosolymitanus vetustus scriptor in 15. cap. Leuitici: Quia sordidus effectus homo per inobediētiam Adam, sordidum esse etiam semen suū fecit, necessariūque corpus sordidū est, eodē quod ex semine procedit, in quo immundum est vsq; ad vesperā, id est, seculi finem, quia in fine seculorum Christus veniens, ostendit aquam, qua genus nostrum mūdaretur. Et in cap. 16. Lauatur (inquit) omne corpus per aquam baptismatis, quia totum nostrum lauat & renouat hominem.

Cyrillus Alexandrinus, aut quisquis hoc nomen scriptis suis prefixit, in 9. cap. euāgelij Ioh. Nō exigua putetur lauari baptismatis virtus, quod dimotis animae tenebris, lumen caeli infudit. Neque recens credatur eius & arbitraria constitutio, quod & multis instrumenti veteris figuris, & prophetarū testimoniis est prefiguratum. Aquis quippe diluuij, totius mundi expiata sunt peccata, & qui in arca reconditi erant, per aquam salui facti sunt. Id baptismi typū gessit per quē sordes oēs peccatorū deponuntur, & vitae vetustas tollitur. Audi Petrum Apostolū huius rei grauisimum testem: In diebus (inquit) Noë cū fabricaretur arca in qua pauci, id est, octo animae saluae factae sunt per aquā quod & nos nunc similis formae saluos facit baptisma, non carnis depositio sordium, sed conscientiae bonae interrogatio in deū. Insuper populus Israēl duce Mose, mare rubrū sicco pede pertransiit, submersis ibidem Aegyptiis: quod per baptismi susceptionem, totam diabolicæ prauitatis cohortem

Cyrillus.

1. Pet. 3.

Exod. 13.

cohortem à nobis dimoueri, & expelli insinuat, nõ loquitur
 Christo regeneratos, à durissima eius tyrannide, dei gra-
 tia liberari. Testem huius mysterij accipe diuinitus
 Paulum ad Corin. scribentem: Nolo vos ignorare fratres
 quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes
 mare transierunt, & omnes in Mose baptizati sunt in mari
 & in mari. Quid Naaman Syrus septies in Iordane ablu-
 & à lepra mundatus nobis innuit, nisi baptismo Christi
 tos, ab omni prorsus animæ lepra peccatoque purgati.
 Quid deniq; aqua expiationis & lustrationis secundum ve-
 teris legis ritum tollens immundiciam ex contactu mor-
 cinorū contractā denotat, nisi aquā baptismi omnē penitenti-
 animæ impuritatem abstergere; Et post pauca: Postremo
 hanc baptismi gratiā præsignauit probatica piscina, in qua
 post aquæ ab angelo motionem descendens, quacumque
 nebatur ægritudine languid⁹, ilico sanabatur. Volens enim
 deus homines propinquius adducere ad baptismi dona
 per hanc piscinā tanquam per aquam lustrationis, nõ ab-
 huc inquinamenta solum mundat, sed & corporis languo-
 res tollit, & ægritudines sanat, quò designetur baptismi
 omnem animi morbum depellere, & peccata detergere. Ita
 Cyrillus.

1. Corin.
 10.

4. Regū.
 5.

Num. 8.

Iohan. 5.

Neget igitur Bucerus cæco à natiuitate visum in aqua
 Syloë verè restitutum, dicat mansisse in ocalis cecitate, quæ
 natiuitatis nostræ tenebras, peccatum, inquam originis
 negat in aquis gratiæ Christi penitus auferri: Neget Na-
 aman à lepra in Iordane perfecte curatum, probet vel pe-
 licula, quæ lepram in carne residetem operiat obductum
 vel apud homines obtinuisse ne eadem imputetur, qui ne-
 gat baptismum perfecte nos à peccato purgare, sed origi-
 nalem illam lepram tantum ne imputetur contegi. Neget
 filios Israël per mare rubrum verè liberatos, ab Aegypti
 rû & Pharaonis seruitute, qui affirmat post baptismi aqua
 Christi sanguine rubricatas, manere opus diaboli, manere
 quod ei perpetuo seruiat & Christo domino displiceat.
 Dicit plus valuisse figuram in lege quàm veritatē in Chri-
 sto dicat vmbas rebus fuisse præstantiores.

Idem contra Iulianum Apostatā libro 7. Ita ad alterius
 vitæ exordiū venientes, ingressi verè pietatis semitas Christi

sto annuete iustificamur. Per illum enim nobis misericors est pater, iustificante legislatore, & ab omni nos crimine liberante, & poenam praevocationum remittente, & etiam in mente sanctificante, per spiritum sanctum, & reformate nos, modo quo ipse nouit, ad nouitatem metis castae & iustae. Quis tum adhuc condemnet, vel quae adhuc sit macula non video. Et sequitur: Sicut enim ad argentea vasa accedens ignis, sordes illius infestas deponit, eodem sane modo, etiam diuini spiritus vis, tanquam ignis, quae in nostras immittitur animas, mente scilicet & diuino modo, ab omni nos macula liberat, & vrget quodammodo naturam in omne nobis contrarium opus, &c.

Gregorius quoque epistola 39. libr. 9. Ad Theotista patriciam hunc errorem propriis aduersariorum verbis proponit & confutat. Si qui sunt (ait) qui dicunt peccata in baptisate superficie tenus dimitti, quid est hac praedicatione infidelius, in qua ipsum fidei sacramentum festinat solueri: in quo principaliter ad caelestis mundiciae mysterium anima ligatur, vt absoluta radicitus a peccatis omnibus, soli illi inhareat, de quo Psalmista ait, Mihi autem adherere Deo bonum est, &c. In euangelio dominus dicit: Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Si igitur peccata in baptisate funditus minimè dimittuntur, quomodo is qui lotus est, mundus est totus? Totus enim mundus dici non potest, cui de peccato aliquid remansit. Sed nemo resistit voci veritatis, quae ait, Qui lotus est, mundus est totus. Nihil ergo ei de peccati sui contagione remanet, quem totum fatetur mundum ipse qui redemit, &c.

Gregorius.
viii.
Psal. 71.
Iohan. 13.

Veterum patrum plurimos omitto, posteriores vero, quorum innumera est multitudo praetereo omnes. Cui enim tot tantique patres cum propter eruditionem, tum ob vitae sanctimoniâ summâ in Ecclesia auctoritatis (quos modo allegauimus non sufficiunt) huic profectò nemo persuaserit, licet vniuersum omnium Ecclesiae doctorum & patrum ordinem, atque ipsos apostolos adhibeat testes.

Bucer
vult patres sibi
cöciliare.

Vides igitur lector Christiane, quam bellè conueniat Bucero cum patribus, quos vulgo persuadet esse dogmatis sui assertores. Facile quoque nunc iudicabis quam sophistica,

sticia, friuola & vana sit diuisio peccati, qua pollicetur sibi patres maximè Augustinum conciliare, & in suam reducere sententiam.

Si, inquit, peccati nomine hoc tantum volumus intellectu quod voluntariè contra legem Dei cogitatur, dicitur, aut perpetratur iam concupiscentia, in renatis non est peccatum. Sin peccatum dicimus (vti dicere debemus, ipseque spiritus sanctus & pronunciat & pronunciare docet) esse quicquid in homine legi Dei repugnat, concupiscentia in renatis non modò appellatur, sed reuera est graue peccatum, contrarium præcepto decalogi, quod iubet non concupiscere. Quapropter vult Apostolum dixisse, Peccatum nõ cognoui nisi per legem. Nam concupiscentiam nesciebam nisi lex diceret, Non concupisces.

Confutatur distinctio peccati quæ facit Bucero. Vt querit rimas anguis lubricus per quas elabatur: at ego non cauda, sed capite strictum prensabo serpentem. Diuidit peccatum in actum voluntatis contra legem Dei, & concupiscentiam contra eandem legem. Priore mēbro complectitur actualia voluntatis peccata, atque hoc, inquit, modo, concupiscentia reliqua in baptizatis non est peccatum. Pulchrè sanè: Ita scilicet satisfactū est patribus. Quasi hoc ipsum sit, quod Augustinus, quod volunt patres, quando dicunt in baptismo non vllum manere peccatum, videlicet secundum Bucero volunt dicere, vim concupiscentiæ naturalis non esse peccatum actuale voluntatis in baptizatis. At quis tam insanus fuit vnquam, aut quis adeò delirauit, qui brutam naturæ concupiscentiam crediderit esse peccatum humanæ voluntatis, siue in baptizatis, siue in non baptizatis, vt huic errori expungendo, patres tam sedulò doceant non manere in baptizatis peccatum, scilicet, metuebant ne fortè putaremus in paruulis, qui nullum actuale habebant, vim concupiscentiæ manentis post baptismum esse actuale peccatum. Gratia tibi Bucero, quod concedis patribus, eo modo, concupiscentiæ vim non esse peccatum. Meras nugas. Patres enim nõ obscure, nec ambiguis verbis de originis peccato, neq; cogitationibus, neque dictis, neque actibus constante loquuntur, quando asserunt non manere in baptizatis peccatum, sed excindi, euelli, eradicari, & ne vestigia quidem remanere quibus Deus irascatur: id quod modò sine omni ambage, nullis

aliis quàm ipsorummet patrum verbis demonstrauimus. Altero membro diuisionis suæ, complectitur concupiscē-
tiam in genere: sanè parum dialecticè. Multo rectius pec-
catum diuiserunt patres, in actuale & originale. Vbi Bu-
cerus membro priore retento, alterum trāmutat, suppres-
soque originalis peccati nomine, transfert rem, in concu-
piscēntiam quouis modo legi Dei repugnātem, quam cō-
tendit verè & propriè esse, & manere peccatum etiam in
baptizatis, testes citans Apostolum Paulum, Decalogum
mandatorum, & spiritum sanctum: in quo cū sit multis
modis falsus & violentus, est & blasphemus.

Primò enim, nusquam Apostolus dicit, Concupiscēntiam
carnis repugnare legi Dei, tantum habet, Repugnare legi *Buceri*
mentis meæ. Sed hoc iam antè notauimus. *falsitas*

Secundò, etsi concupiscēntia illa bruta, cæca & impru-
dens, utpote omnis iudicij & intelligentiæ expers, contra
legem Dei impingat, non habet tamen in baptizatis ratio-
nem peccati, quando non consentitur eius inclinationi, se-
cundum illud, Nihil ergo damnationis est iis, qui sunt in
Christo Iesu, qui non secundum carnem ambulant.

Tertiò, præceptum Decalogi, Non concupisces, non est
naturæ carnis dictum, sed voluntati. Siquidem stultum est
carni brutæ (ne concupiscat) imperare.

Quartò, vim facit Apostolo, quem fugit de bruta con-
cupiscēntia dicere illud, Concupiscēntiam nesciebam, nisi
lex diceret, non concupisces. Hanc enim etiam ante Moysi
legem in se persensit natura. Sed Apostolus loquitur de
concupiscēntia voluntatis, non passim cuiuslibet, quadam
tenus persensa. Rudes enim homines ante legem datam,
putabant solam voluntatem quam actus non consequeren-
tur, nihil afferre momenti ad peccatum. Operibus enim &
non latente cordis voluntate credebant peccati. Idcirco
dicit, Concupiscēntiam nesciebam (intellige esse pecca-
tum) nisi lex diceret, Non concupisces. Ad hunc modum
patres Apostolum interpretati sunt. Quin & locus ipse nō
admittit alium sensum. Sequitur enim: Nam peccatum
(viciū scilicet in carne residens) per mandatum (uti-
que legis) operatum est in me omnem concupiscēntiam:

I ij Ergo

Ergo concupiscentiam (de qua loquitur) aliquando nō habebat: præcessit enim peccatum illud. Si hanc antea nō habebat, si non aderat, quomodo dicatur originalis? Rursus, si concupiscentiam de qua loquitur, contendis originalem esse, quomodo ex operatione peccati illius nascitur? Peccatum, inquit, operatum est in me omnem concupiscentiam, iam quod constat operatione, utique est actuale & voluntarium.

Bucer me ritur in spiritum sanctum. Postremo & spiritui sancto iniuriā irrogat, cui falsum suum dogma inscribit: Ipse, inquit, spiritus sanctus, verum appellat, & appellare docet peccatum, quicquid legi Dei repugnat. Huius comparatione cætera eius mendacia omnia leuia sunt, neque mirū, neque magnum est in homines esse falsum, qui non veretur in spiritū quoque sanctū mentiri. Si de voluntatis concupiscentia sola loqueretur, verum diceret. At volo dicat nobis, Vbi nam spiritus sanctus, aut pronunciauerit, aut pronuciare docuerit, quamlibet vim concupiscendi cōtra legem Dei esse verum peccatum? Detur nobis scripturæ locus. An proferat nobis Paulum? Sed hic iam reclamabit: Nihil, inquiens, damnationis est iis qui sunt in Christo Iesu, &c. quod abundè satis ostendimus. Num alibi vsquam in scriptura veteris vel noui instrumenti scriptum demonstrabit, aut fortè apud aliquem ex orthodoxis patribus? Non profectò.

Testimonia scripturae sacre, quibus ostenditur non manere in baptizatis peccatū. At ego dabo nō vnum modò aut alterum, sed plurimos scripturæ locos vbi spiritus sanctus palā affirmat in baptizatis, non vllum remanere peccatum. Sic enim locutus est per os omnium prophetarum suorū qui à seculo sunt. Vt Ezechielis 36. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Et dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri. Item Ezech. 47. De torrente aquarum profuentium è templo: quo siue baptismum, siue verbum Dei intelligas, nobis perinde est, modò ostendeimus extirpationem peccati. Sanabuntur, inquit, Propheta, & viuent omnia ad que venerit torrens, & stabunt super illa piscatores. Secundum hoc dicitur. 1. Corinth. 6. Sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine domini nostri Iesu Christi, & in spiritu Dei nostri. Itē ad Hebræos decimo, Abluti

corp

corpus aqua mūda, teneamus spei nostræ indeclinabilem confessionem.

Rogo autem, quæ est ista ablutio? quæ sanctificatio? quæ iustificatio? quæ sanitas? quæ vita? quod cor nouū? quis spiritus nouus? quæ emendatio ab omnibus inquinamentis, si manet post baptisma in nobis peccatum? si remanens in carne concupiscentia nos inquinat? Ergo 1. Petri secundo dicitur: Peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui iustitiæ viuamus, cuius liuore sanati estis. Vis aliquid apertius audire, quàm sanati estis? Idem multo ante prædixerat Esaias capite quinquagesimo tertio, Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Et nos reputauimus eum quasi leprosum & percussum à Deo & humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius sanati sumus. Ita quidē spiritus sanctus, & in aliis quoque prophetis. At ubi dixit aliquando, cuius liuore sanati non sumus?

Sed & æneus ille serpens, de quo Numeri vigesimoprimum, Bucerum manifestè redarguit. Hic enim suspensus ab arbore, restituit incolumitati eos quos igniti serpentes vulnerauerant. Et locutus est dominus (inquit scriptura) ad Moysen, Fac serpētem æneum, & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eum, uiuet. Fecit ergo Moyses serpētem æneum, & posuit eum pro signo: Quem cum percussi aspicerent sanabātur. Atque ut intelligamus ad Christum hanc figuram propriè pertinere, manifestius habet scriptura Sapientiæ decimosexto, per verbū potius domini quàm speciem æris datam sanitatem. Filios, inquit, tuos, nec draconum venenatorum vicerunt dentes: misericordia enim tua adueniens sanabat illos. Etenim neque herba, neque malagma sanauit eos, sed tuus domine sermo qui sanat omnia. Certè originale peccatum morsus est & vulnus serpentis antiqui, quo omnes fauciati sumus. Cui quis medeat, nisi omnipotens sermo Dei, verbum quod ante omnia secula pater genuit, Christus dominus in crucis arborem sublatus? Iam qui fatetur aspectu serpentis ænei curata vulnera serpentium ignitorum, integrè & perfectè, cur

*Serpens
æneus fi-
gura christi.*

non & fide in Christum fateatur vulnus antiqui serpentis perfectè curatum? An perfectius curabat figura quàm res, umbra quàm veritas, ænea forma, quàm viuens Christus? Aut forte non erat ista vera Christi crucifixi figura? Sed audiamus ipsius de hoc Christi testimonium Iohannis 3. Sicut Moyles exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filiū hominis, vt omnis qui credit in eū nō pereat, &c. Qui sanabatur aspectu serpentis & lāguore liberabatur & dolore. Sola forte remansit cicatrix velut vestigium vulneris. Neque nos abnuimus in iis qui per Christum sanantur manere cicatricē in carne: Manet enim cōcupiscētia deprauata, sed tamen interim & pœna mortis æternæ quam peccatū merebatur, & peccatum ipsum, perfectè ablata sunt, vt nullum peccati vestigium quo Deus offendatur remanserit. Quo sensu & patres quos antea citauimus de vestigio sunt locuti. Manet vestigiū morbi, sed nō peccati. Manet carnis infirmitas, anima perfectæ sanitati restituta est.

Deus cōtraria cōtrariis voluit curare.

Porro quod faciunt boni medici contraria cōtrariis curantes, Deus curando originali peccato, & abolenda culpa, quam inobedientia pepererat, misit filium suum, vt eius obedientia, primi hominis inobedientiam curaret, vt per filium in mortem obedientem restitueretur, quod inobedientia serui vitam quærentis amiserat, vnde ait Apostolus Romanorum quinto: Sicut per inobedientiam vnus hominis peccatores constituti sunt multi, ita per vnus obedientiam iusti constituentur multi. In quo licet inscrutabile diuinæ prouidentie consilium admirari. Hinc tam multis locis commemoratur nobis Christi obedientia, Ad Philippenses 2. Cū in forma Dei esset, non rapinam arbitratu est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanauit formā serui accipiens, in similitudinem hominū factus, & habitu inuentus vt homo, humiliavit semetipsum factus obediens vsque ad mortem. Sic ad Hebræos quinto: Cum esset filius Dei didicit ex iis quæ passus est obedientiam, & cōsummatus factus est omnibus obtemperatibus sibi, causa salutis æternæ. En hic obedientiam, inobedientie curandæ oppositam. Hinc ad Hebræos decimo, ostendit Apostolus, Christo competere versiculum illum psalterij, Corpus dedisti

Deus obedientia filij damnata inobedientie seruis restituit.

dedisti mihi, ecce venio ut faciam voluntatem tuam. Et quid sonant aliud euangelia, quam filij perpetuam obedientiam? Iohannis quarto, Meus cibus est, ut faciam voluntatem eius qui misit me. Item Iohannis sexto, Descendi de caelo non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem patris qui me misit. Unde ad crucem iturus in terram prostratus orabat, Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste, verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis, fiat voluntas tua. Et ad Petrum, Calicem quem dedit mihi pater, non vis ut bibam illum? Ideo cum perfecisset omnia, in cruce exclamavit, consummatum est. Quae si ita sunt, si restaurat obedientia magna, imparis aut forte minoris inobedientiae damna, nonne consequitur perfectam & consummatam obedientiam perfecta & consummata curatio? Quanta est ergo blasphemia obedientiam filij non aequare inobedientiae serui? negare consummatam esse peccati expiationem, culpam peccati originalis dicere nondum deletam, sanitatem animae nondum restitutam?

Proinde rursus filium Dei crucifigunt & ostentui habent, qui cruci eius curandi efficaciam demunt, qui firmat diabolo regnum suum, & Christo effusi sanguinis precium auferunt. O homo precium sanguinis Christi est de quo agitur. Da Christo quod morte sua comparauit. Si primo Adam permittis originem peccati carnem nostram inficientis, permittite Christo, ut a peccato nos repurget, euellat & extirpet. Valeat obedientia filij Dei, si tantum potuit inobedientia hominis. Si quod natum est ex carne, caro est, sit spiritus, quod per spiritum sanctum renatum est. Si filius est peccati, qui ex peccatore natus est: sit filius iustitiae, qui ex Deo natus est, habeatque hic iustitiam, sicut ille peccatum habet. Et quantum ille a iustitia remotus est, tantum sit iste remotus a peccato. Si spiritus malus potuit introducere in omnem posteritatem peccatum, da spiritui sancto ut possit extirpare, ne verum peccatum sit aut appelletur. Si regnavit peccatum in mortem, regnet (quod Apostolus dicit) gratia per iustitiam, per Iesum Christum dominum nostrum. Alioqui, quomodo non erit stabilius regnum peccati, quam regnum gratiae Christi? Quomodo non maius erit Adae delictum quam Christi donum?

Bucer filium Dei ostentui habet.

Bucer diabolo & peccato plus quam Christo et gratia eius permittit.

non maior prioris Adæ transgressio, quàm secundi instauratio? non grauius peccatum quàm vt morte Christi potuerit expiari?

Sed absit tanta in Christum blasphemia. Non enim sicut peccatū, ita & donum (ait Apostolus) Si enim vni delicto mors regnauit per vnum, multo magis abundantiam gratiæ & donationis & iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum Iesum Christum. Abundantiam non dicimus nisi comparatione eius quod exceditur. Si gratiam, si donationem, si iustitiam, non accepimus maiorem quàm erat peccatum illud, quæ est ista abundantia? Si gratia, donatio & iustitia peccatum nondum absorbuerunt, quomodo supra peccatum abundant? Aut potius, quomodo non iaceant infra peccatum & ab eo superentur? Ideo Chrysostomus in hunc Apostoli locum sic scribit: Hic non dicit (intellige Apostolus) gratiam accipiunt, sed exuberantiam gratiæ. Non enim solummodo tantum accepimus ex gratia, quantum ad sublationem peccati opus habebamus, sed multo plus. Etenim & à pœna liberati sumus, & maliciam deposuimus omnem, regeneratiq; sumus è supernis, resurreximus vetere sepulto homine, redempti sumus, sanctificatiq; & in adoptionem filiorum Dei inducti sumus, iustificati quoque, & fratres facti sumus, cohæredesq; vnigeniti, imò & eiusdem cum illo corporis, inq; carnem illius censemur, & quemadmodum capiti corpus, ita illi coadunati sumus. Quæ omnia exuberantiam gratiæ vocauit Paulus, ostendens quod non solum æquiualens vulnere pharmacum acceperimus, sed & sanitatem & pulchritudinem, honorem quoque & gloriâ. Et in summa, dignitates naturam nostram multum transcendentes. Erat autem vnumquodque istorum per se sufficiens ad dissoluendam mortem. Quum verò omnia simul concurrere videantur, iam deinceps illius, neque vestigium aliquod, neque umbra poterit apparere, eò quod funditus sit omnino deleta & obscurata. Hæc Chrysostomus.

I nunc Bucer, & fac spiritum sanctum, contra omnium patrum sententiam, contra verè scripturæ sensum, velamēque auctorem, Persuade nobis quod Apostoli, quod sancti

*Gratia
Christi
maior est
omnibus
peccatis.*

patres & Ecclesiae doctores omnes hucusque ignorarunt, spiritum sanctum tibi suggessisse. Idolum peccati, quod tibi infixisti, quo superbiae & incredulitatis tuae spiritus te fascinauit, fac illuminationem esse spiritus sancti. Atque interim vociferatur perfidus, Colonenses esse calumniatores: Non, inquit, *religiose censurae*, sed *irreligiose calumniae ab eis dictae sunt*. Negat (quod obiiciunt Colonienses.) se extenuare gratiam baptismi, & casum Adae Christi meritis facere grauiorem. Praestigiator, quod omnium maximè agit, se negat fecisse. Volo autem audire, quomodo non extenuet gratiam baptismi, qui peccatum, pro cuius elutione baptismus institutus est, negat per baptismum elui? qui relinquit in baptizato, quod baptismi gratia nequeat auferre? Volo audire, quomodo peccatum Adae non sit grauius redemptione Christi, si pro eo mortuus est Christus, & non potuit ipsum sua morte extinguere. Si Christus mortuus est semel ad multorum exhaurienda peccata, ut ad Hebraeos dicitur, & nondum ne vnus quidem hominis peccatum patetnum exhaustum? Si virtus obedientiae suae, non potuit auferre inobedientiae liuorem? Secundum Bucerum mortuus est Christus: & peccatum pro quo mortuus est, viuit. Christus morte sua voluit peccatum exhaustum, & secundum eundem nodum est exhaustum: & sunt calumniatores qui dicunt Bucerum baptismi & mortis Christi vim reddere infirmiore peccato, quod auferre cum velint, non possunt.

Sic quod eidem obiiciunt Colonienses, Augustinum ad Bonifacium, non putat Augustinum sibi obstare, quem ad se rapit. Habet autem Augustinus ita: dicimus baptismum dare indulgentiam omnium peccatorum, & auferre crimina, non radere &c. Bucerus autem: *Neque nos (inquit) dicimus peccata in baptismo remissae: sicut abrasos capillos crescere, qua similitudine Pelagiani veritatem Christi de peccato originali deridebant*. Praeclare scilicet, quasi iam faciant cum Augustino quod non dicant radere, sicut Pelagiani impij illi Augustino imponunt. *Cur radatur enim quod manet peccatum?* O sophistam. Sic faciet & nos (si diis placet) secum sentire. Quid igitur Bucer, quando non dicitis, abradi peccata, an hoc ipsum dicitis quod Augustinus? Non profecto: Cum Augustinus dicat baptismum auferre crimina. Quid igitur?

*Responde-
tur Buce-
ro queren-
ti de calu-
nia Colo-
nienſiu.
Bucer ex-
tenuat
Christi
passione
& bap-
tis-
mi gratiam*

nisi quod etiam exercentur Pelagiani, Baptisma neq; auferre neque radere crimina dicitis. Atqui istud nō est Augustinianum. Sic multo magis quā Pelagiani ab Augustino dissentitis, Pelagiani credebant quod Ecclesia, baptismo omnia peccata auferri. Idem fatebatur Augustinus: verū cū doceret manere in carne cōcupiscentiam, in se quidem nullā habentem peccati rationem, sed tamen quæ peccata subinde germinaret, Iulianus episcopus Pelagianorum, volens Augustinum insimulare falsæ doctrinæ, quasi contra Ecclesiam doceret, peccata non perfectè abluī, sed quasi abradi, vt iterū renascātur, scribit Augustinus dicere, Baptisma non dare omnium indulgentiam peccatorum, nec auferre crimina, sed radere, vt omnium peccatorum radices in mala carne retineantur. Cui calūniæ Augustinus occurrens, totam hanc sententiam conuertit, atque ita ad Bonifacium rescribit: Quis hoc nisi infidelis affirmet? Dicimus enim baptisma dare omnium indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere, nec vt omnium peccatorū radices in mala carne teneantur, quasi rasorum in capite capillorum, vnde crescant iterum recedenda peccata &c. Te verò rogo Bucer, Tum ita Pelagiano respondisses? Non opinor. Quid autem manet, sed non imputatur. Quod si audiat August. dicat: Quis istud nisi infidelis affirmet? Adeo vult excindi & eradi peccatum, vt abradi vel demeri non patiat. Ergo tam absurda est heresis tua, vt eam damnent simul & hæretici Pelagiani & catholici, Si non est catholica sententia, si absurdum est credere, ita tantum auferri peccata vt maneant radices, quam absurdum quamque alienum est à fide orthodoxa, credere omnino non auferri.

Nimis absurda Buceri heresis.
Heretici maiorem fidem quā Dei verbum.

Hic vide Lector Christiane, quomodo Bucer & Philippus tam multū tribuant suæ fidei iustificanti, quā iniqui sunt in Christū & eius sacramenta? Docent omnia peccata remitti, hominem iustificari, & ilico sanctum esse, vbi cogitata misericordia Dei, crediderit sibi peccata omnia propter Christum gratis remissa. Et tamē peccatum originale in quod neq; volentes, neq; vlla nostra opera, sed tantum aliena culpa miseri incidimus, non sinunt per Christū auferri. Omnis propria malicia istis leuis est, & sacrilegia, & incestu,

incestus, & quicquid ubiq; est viciorū, omnia tantū si cre-
 das, portat Christus. Et hic vbi alieno malo succumbimus,
 vbi nihil per nos parratum est, neq; sacramenta Christi,
 neq; fides quæcunq; satis purificant. Hic nos incurabiles
 sumus. Hic Christus impotens & fragilis est. Hic necesse
 est peccatum manere. Quæ aures ferant tantam blasphemiam?
 Quo corde (vt verbis, quibus Augustinus Pelagianos, vos alloquar) quo ore, qua fronte, à peccato originali
 baptizatos negatis liberari, cum Christum pro huiusmodi
 peccato mortuum non negetis? Si non est pro hoc peccato
 mortuus, vt quid infantes nullū aliud peccatum habentes,
 baptizantur? Si autē & Christus pro hoc peccato mortuus
 est, & paruuli propter hoc peccatum in mortem ipsius ba-
 ptizantur, quomodo per Christi mortem peccatum illud
 nō deletur? Qui dicitis, peccatū tamen si maneat, baptizato
 nō imputari, idq; sufficere, incōuenientia scripturę loqui
 mini. Apostolus enim ita peccatum mori testatur in baptis-
 mo, sicut Christus mortuus est in cruce. Vetus (inquit) ho-
 mo noster simul crucifixus est, vt destruat corpus pecca-
 ti. Item an ignoratis, qđ quicunq; baptizati sumus, in mor-
 tem ipsius baptizati sumus? Item si mortui sumus peccato,
 quomodo adhuc viuemus in illo? Quæro autem ex vobis:
 Num & Christus imputatiuē & nō verē mortu⁹ sit? Si ille
 verē mortuus est, quomodo nō verē mortuū est peccatū,
 pro quo mortuus est? quomodo illud solū imputatiuē po-
 tuit mori? An facilius erat, mori dei filiū, quā serui pec-
 catū, vt istud imputatiuē in cruce, ille verē moreretur? Aut
 ergo, fateamini verē mortuū & ablatū peccatū, aut negate
 Christū pro eo verē mortuū. Nam si verē mortuus est, &
 non impetrauit peccato mortem, frustra mortuus est.

*Figmen-
 tū de im-
 putatione*

*Absurda
 sententia,
 petēdam
 remissio-
 nem eius
 quod non
 imputa-
 tur.*

Quosum autem toties ingeminant, Omnes pios pro-
 pter hoc peccatum perpetuo pœnitere, ac semper orare
 eius remissionem, cum fateantur non imputari? Ergo ne
 oratis remissionem etiam eorum peccatorum, quæ nō im-
 putantur? Ergo nondum sunt remissa, quæ non imputan-
 tur? Et quid iuuat non imputari, si adhuc remissio est ne-
 cessaria? Scilicet hic plus tribuunt suæ orationi quā ba-
 ptismo Christi. Nam baptismus hoc solum eis præstat, ne
 peccatum imputetur: Oratio autem vt dimittatur.

Quo

Quò tandem quæso, euadent isti insanæ? Sed arbitror
In laby- tanquam in labyrintho quodam inuolutos & palantes, p
rintho er- videre hæresum suarum exitum, & sapius quid dicant, que
rant here ignorare, aut nõ animaduertere. Strenuus ille ortho
tici, xæ fidei assertor Hilarius, in euangelium Matthæi ait:
 Vbi peccatum non est, remissio quoque eius est omissa.
 Iam ostendimus in baptizatis nihil remanere peccati,
 quorsum ergo petitur remissio? Ita beatus Augustinus ad
 Bonifacium lib. 1. contra 2. epistolam Pelagianorum dis
 fertis verbis ait: Nec propter concupiscentiam, cuius iam
 reatus lauacro regenerationis absumptus est, dicunt in
 oratione baptizati, Dimitte nobis debita nostra, sicut & nõ
 dimittimus debitoribus nostris: sed propter peccata que
 fiunt, &c. Et interiecit aliquot verbis, Illud sane quod in
 oratione sequitur, ppter ipsam dicitur, Ne nos inferas in
 tentationem, sed libera nos à malo. Vnusquisque enim
 sicut scriptum est, tentatur à concupiscentia sua abstractus
 & illectus. Deinde concupiscentia cum conceperit, parit
 peccatum. Hæc Augustinus.

Iacob. 1.

Hæc pro defensione, non tam Vniuersitatis & Cleri
 Colonienfis quàm doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ de origi
 nali peccato & eius remissione aduersus nouas & vete
 res hæreses dicta, velim Lector Christiane, vt ad verbum
 Dei & scripta patrum orthodoxorũ, qui ab exordio Chri
 stianismi Ecclesiam Dei suis scriptis illustrarunt, cõferas.
 Quibus si non diximus consentanea, & librum hunc & li
 bri authorẽ quibus dignos duxeris fati deuoue. Sin nos
 sacris scripturis cõsentaneas, ipsissimasq; patrum senten
 tias explicuimus, & nihil nostrũ obrutum? heretici verò
 sua tantum cõmenta cõtra Ecclesiæ Catholicæ doctrinam,
 corrupendis piis animis pro doctrina puriore vendi
 tant, si verbo Dei aduersantur, si veritatem obruunt, si ve
 ram pietatem vehementer offendunt: quor non publicam
 animarum perniciem prohibemus? Cur non impietatis
 magistros arcemus ab Ecclesiis? exhibilamus? & in fauillas
 dispergimus? Cur perpetuũ Germaniæ dedecus, adeo glo
 riæ pietatisq; paternæ immemores fouemus? Cur sus
 tetuamus sicut paruuli, & à quouis vento doctrinæ circũue
 rimur, in nequitia hominũ, in astutia ad circunuectionem
 erroris

*Arcendi
 heretici.*

erroris? Fit quidem, vt quò quisque generosior est animo, hoc fit minus suspiciosus, minùtque in aliena malicia curiosus, donec tandem incautus & male credulus fallatur: Quod ipsum candidissimorum plerumque est vicium, sed humana, nec volùtate peruersa, nec fraude, nec malicia vlla constans. At è diuerso, est etiam verà nobilitatis generosa quaedam ira, tum demù ac statim vbi se delusos senserint, aut fraudibus circùuentos, in impostores animaduerte, regerere in impietatem quod merita est, plebèsq; suas, erroribus improborum hominum circùactas & ludificatas, ab illusionis iniuria vindicare: vt ego nihil ignominia, plurimù autem laudis putè contrahere Principes & Magistratus illos qui generositatis (ne dicà simplicitatis) suæ errorè iusta animaduersione in seductores, indole optima pessimè abutentes, correxerint. Porro quum sit, prorsus ignauium, detestari fraudes còscio fouere animo ac dissimulare, grauem sibi consciscunt ignominiam, qui lupos istos sinunt in plebibus quas seruare & à malis hominibus tueri debebat impunè grassari, qui pessimis hominibus faciunt potestatem, bonitate sua per ludibrium abutèdi, quia aut supini negligunt, aut meticulosi verentur grassanti occurrere morbo cauteriumq; adhibere. Ignauos enim & de generes animos (vt ille ait) timor arguit.

Generosis animis nò illuditur impunè.

Quid valeat Baptismus non credentium auferri peccatum originale.

Quidam in germania Principes & Magistratus, existimant se probè & vtiliter consulere tranquillitati publica ciuiù suorù, si aduersù leges & iura, in gratia authorù nouæ sectæ protestètur, si religionem veterè, noua, in quam opinantur populum esse procliuè, permittant, si perniciosà libertate, faciant omnibus omnia licere, si permittant cuilibet de doctrina fidei, de sacramentis, de ceremoniis, de bonis operibus, de ritibus Ecclesiasticis, de Clero & ecclesie ministris, pro cuiusq; arbitrio quidlibet statuerè, introducere nouum baptizandi ritum, novos fingere cathecismos, noua sacramenta, & planè aliam faciem religioni Christianæ induere. Hæc quidem est sapientia huius seculi, & carnis quædam prudentia. Sed heu quanta perturbatio

Nondum habet hæreticis permittis licentia sine.